

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

L. XIV, 7

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

25. 5. 1967

SRBSKA SREDNJEVEŠKA UMETNOST

Marijan Marolt

S Srbi, s katerimi smo prišli Slovenci leta 1918 v skupno državo, smo se približali tudi bizantinski umetnosti. Bizantizem kot izraz nečesa kulturnega je postal mnogim pojem za nekaj servilnega in zapadnoevropsko nevzdržnega, a vendar so pogosti bizantinski kongresi odkrivali vedno znova velike vrednote. Naš umetnostni zgodovinar dr. Stele je celo napisal razpravo o bizantinskih umetninah na Slovenskem in je te slovenske bizantinske ikone pripisal prvenstveno avtorjem iz reda sv. Frančiška. Dosti številnejše so bizantinske umetnine, nahajajoče se med Hrvati. A vse to ni živa niti slovenska niti hrvaška umetnost.

Šli bi lahko še dalje na zapad in našli bi že v starokrščanski, romanski in gotski dobi vrsto ikonografskih tipov zlasti Marijinih ikon in če opozorim samo na brezjansko Marijo, lahko povem, da je ta Marija Pomagaj nastala iz bizantinskega pravzora. A lahko trdimo, da so pri vseh teh Hodigetrjah, Peribleptah itd. bizantinski samo ikonografski pravzori, da pa niso ti vzori vplivali tudi na stilistično obvisnost Zapada od Bizanca.

Po drugi strani so v Srbiji in Makedonij živeli zapadni vplivi, katoliški, ne da bi se mogli trajno uveljavljati. Pač pa je ta Srbija—in z njo tudi ostali balkanski svet—odločno pripadala bizanski umetnostni sferi in najčudovitejši so v tem bizantinizmu ravno helenistični pravzori, ki jih danes lahko označimo s helenističnimi lepotnimi kipi v idealističnem likovnem svetu.

Velik je delež Bolgarije v tem bizantinskem likovnem pomerju in velik je delež Makedonije v njem. A največji srednjeveški deležnik likovnega izražanja v bizantinskem smislu je bila Srbija. To je odkril in objavil že v balkanskih vojskah Francoz Gabriel Millet, to sta odkrivala in obelodanjevala Ruša Kondakov in Okunjev poleg številnih domačih znanstvenikov in ljubiteljev. Bile so vmes tudi nepravilne sodbe, a slovenska umetnostna znanost se je zaenkrat okoristila samo z občudovanjem teh umetnin in njih registriranjem, slovenski voditelj dr. Anton Korošec je pa poskrbel, da so se odprli slovenski hranilniki, da so se mogli likovni zakladi srbske umetnosti vsaj deloma restaurirati. Danes je bogastvo srbskih spomenikov tudi turistični dohodek južnoslovanske države kot podobno v Dalmaciji.

Če so srbske narodne pesmi visoko cenili možje kot sta bila Herder in Goethe, potem je dandanes srbska likovna umetnost iz srednjega veka poglobitni zaklad srbske kulture. In ko smo pri Slovenski kulturni akciji obiskali skoraj že vse slovanske male in velike narode, naj velja tokrat naše zanimanje tudi srbski umetnosti, ki je blizu naše slovenske domovine.

Od stotin in mnogih tisočev srbskih arhitektur, psalterjev, ikon in zlasti fresk je bilo mogoče reproducirati v tujini le kakšno polovico stotine, kar je ustvaril požrtvovalno gospod Janko Hafner in bodo 3. junija spremljale kulturni večer.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Drugi kulturni večer bo v soboto dne 3. junija ob 19. uri v mali dvorani Slovenske hiše, Ramón L. Falcón 4158, III. nadstropja.

Zgodovinski odsek

Spored:

SRBSKA SREDNJEVEŠKA UMETNOST

Predaval bo g. Marijan Marolt ob spremljavi številnih diapozitivov.

STOLETNA ŽELJA

Prešernova družba v Ljubljani je začela izdajati periodik Knjižna polica in mu je glavni urednik Miško Kranjec, v obsežnem uredniškem odboru pa so še med drugimi dr. France Bernik, Tone Glavan, Branko Hofman, Gregor Kocijan (odgovorni urednik), Janko Kos in France Vurnik. Za 6. štev. z dne 20. februarja je Branko Gorlanc napisal osrednji članek Stoletna želja. Pravi:

„Dolga je bila pot slovenskega založništva in vseh, ki so bili živo navezani na misel, kako bi prišli tudi Slovenci do svojega leksikona ali naše slovenske enciklopedije... Goriški založnik A. Gabršček se je pečal z mislijo, kako bi v sodelovanju s Čehi presadil njihov Slovnik naučny k nam, Slovenska matisa pa se je leta 1909 pridružila akciji zagrebskega mecena, da bi izdali Enciklopedijo Hrvatov, Srbov, Slovencev in Bolgarov kot 'rječnik znanja i umenja'. Vse to pa so seveda bile sanje, ker za tako delo, ki pomeni 'popolno zgradbo svojega znanstvenega slovstva, je treba polagoma rezati kamne'. Tako je bil ocenil delo A. Budal, ko je poročal o Narodni enciklopediji srpskohrvatski i slovenački, ki je po osvoboditvi začela izhajati v Zagrebu (v latinici in cirilici v štirih knjigah od 1925-1929). Dalje od tega niso prišli, ko je začela pred okupacijo izhajati Hrvatska enciklopedija (198), od katere je še med vojno izšlo pet velikih knjig. Delež Slovenije je bil v njih prav dostojno zajet. Vmes pa sta izšla dva leksikona — Minervin v Zagrebu in Vseznadar, v Belgradu.

V tem času misel o našem domačem leksikonu ni zamrla. Pomemben prispevek za to je bila zasebna finančna akcija za izdajo Slovenskega biografskega leksikona, ki naj bi z 'življenjepisni kulturnih delavcev dal kar se da točno sliko slovenskega kulturnega življenja v preteklosti in sedanjosti'. Žal je to delo ostalo v veliki zamudi in še danes ni zaključeno (v tisku je šele črka š, to je 10. snopič). Zasebni založnik je izdal dva priročna leksikona 'Trgovski gospodarski leksikon' in priročnega 'Domačega vedeža' (1936 in 1938). Kako daleč smo bili še vedno od svojega leksikona in enciklopedije?

Tudi obljube tam okoli leta 1950, ko se je ustanovil v Zagrebu z veliko državno podporo Leksikografski zavod, da bosta vsaj dve njegovi izdaji, to je 'Enciklopedija Jugoslavije' in 'Splošni leksikon' izšli tudi v slovenskem jeziku, so ostale neizpolnjene. Teda smo si v sili pač pomagali s 'Poučnim slovarjem'.

In spet je preteklo deset let brez prispevka, ki bi dajal upanje, da bo končno našla beseda pot iz 'gluhe loze' v današnjem času, še posebej tako iskano obliko pomoči in upanja v splošno znanost, kakor jo nudijo vse vrste in oblike sodobnih leksikonov in enciklopedij. Napovedi je bilo sicer precej, a končno smo z izdajo 'Sodobne ilustrirane enciklopedije', katere prva knjiga je izšla pri Mladinski založbi in je ista založba napovedala še za to leto 1967 izid vsaj petih knjig te mednarodne enciklopedije, dosegli tisto, kar nam je bilo živo pred očmi skoraj polnih sto let.“

CORREO ARGENTINO SUC. 6	TARIFA REDUCIDA
	CONCESION 6228 R. P. I. 910730

DEKLARACIJA O HRVAŠKEM JEZIKU

„Deklaracija o imenu in položaju hrvaškega jezika“ postaja v življenju druge Jugoslavije dogodek, ki more pomeniti prelom v njenem dosedanem življenju in razvoju. Okoli sebe je zbrala vse svobodoljubne Hrvate in za seboj potegnila vzburkano zanimanje tudi po drugih delih države, posebej še v Sloveniji. Verjetno na vsem področju Jugoslavije ni bilo toliko pojava edinstvi proti režimu; pri nas v Sloveniji bi se mogel primerjati s časom ob majniški deklaraciji v letu 1917. Seveda so vidni pojavi, ki že skušajo dogodek po svoje tolmačiti v svoji tekmi, kdo bo sistemu v Beogradu, ki baje kljub temu ohranja teritorialno integriteto države, pomagal in si s tem zaslužil morebitno primerno vpoštevanje pri oblastnikih, ki so v nemali zadregi.

KAJ PRAVI DEKLARACIJA

Listina uvodoma poudarja, da so Slovenci, Hrvati, Srbi, Črnogorci in Makedonci ustanovili federativno zvezno državo na temelju pravice vsakega naroda do polne suverenosti in neomejene enakopravnosti. To načelo obsega tudi pravice vsakega naroda, da ohranja in varuje attribute svojega nacionalnega obstoja in da v največji meri razvija ne samo gospodarsko, ampak tudi kulturno delavnost. Med temi atributi ima silno važno vlogo lastno nacionalno ime jezika, ki ga hrvaško ljudstvo uporablja. Novosadski dogovor je upravičeno oklical skupno lingvistično osnovo srbskega in hrvaškega jezika, toda ni zavrgel zgodovinske, kulturnozgodovinske, nacionalne in politične resnice o pravi vsakega naroda do lastnega jezikovnega medija nacionalnega in kulturnega življenja.

Toda kljub jasnosti temeljnih načel so določene točnosti v formulacijah omogočale, da so bila ta načela upoštevana in kršena. „Znano je, v kakšnih okoliščinah so v naši deželi oživele tendence etatizma, unitarizma, hegemonizma. V zvezi z njimi se je pojavila tudi koncepcija o potrebi enotnega ‘državnega jezika’, pri čemer je bila v praksi ta vloga namenjena srbskemu književnemu jeziku zaradi dominantnega vpliva administrativnega središča naše državne skupnosti. Vključ V. kongresu, IV. in V. plenumu CK KPJ, ki so v naših dneh poudarili pomen socialističnih načel o enakopravnosti naših ljudstev torej tudi njihovih jezikov, se po upravnem aparatu in javnih in množičnih obveščevalih (zveznih glasilih, Taniugu, jugoslovanski radioteleviziji in v skupnih oddajah, PTT, železnicah, takoimenovanem materialu ekonomske in politične literature, filmskih žurnalih, raznih upravnih formularjih), potem pa jezikovni praksi v JNA (vojski), v zvezni upravi, zakonodaji, diplomaciji in političnih organizacijah dejansko tudi dandanes izvaja vsiljevanje ‘državnega jezika’, tako da se hrvaški knjižni jezik potiska in sili v neenakopraven položaj lokalnega narečja.“

„Na tem temelju podpisane hrvaške kulturne in znanstvene ustanove in organizacije smatrajo za neizogibno potrebno:

1. da se z ustavnim določilom jasno in enoumno ugotovi enakost in enakopravnost štirih knjižnih jezikov: slovenskega, hrvaškega, srbskega in makedonskega.

2. V ta namen je treba spremeniti formulacijo v ustavi SFRJ, čl. 131, ki bi se morala glasiti takole:

»Zvezni zakoni in drugi splošnoveljavni akti zveznih organov se v avtentičnem besedilu objavljajo v štirih knjižnih jezikih ljudstev Jugoslavije: srbskem, hrvaškem, slovenskem in makedonskem. V uradnem občevarju so organi federacije dolžni držati se načela enakopravnosti vseh jezikov ljudstev Jugoslavije.«

Z adekvatno formulacijo je treba zagotoviti tudi pravo jezikov narodnosti Jugoslavije.

Dosedanja ustavna določba o ‘srbskohrvaškem oziroma hrvaškosrbskem jeziku’ s svojo nepreciznostjo omogoča, da se v praksi ta dva vzporedna naziva pojmujeata kot sinonima, ne pa kot temelj za enakopravnost tako hrvaškega kakor srbskega književnega jezika, tako med seboj kakor v razmerju z jeziki drugih jugoslovanskih ljudstev. Ta nejasnost omogoča, da se v rabi srbski jezik s silo realnosti vsiljuje kot enotni jezik za Srbe in Hrvate.

2. V skladu z gornjimi terjatvami in pojasnili je treba zagotoviti dosledno rabo hrvaškega knjižnega jezika v šolstvu, časnikarstvu, javnem in političnem življenju, na radiju in televiziji, kadar koli gre za hrvaško prebivalstvo, ter da uradniki, učitelji in javni delavci ne glede na to,

od kod izvirajo, uradno uporabljajo knjižni jezik okolja, ki v njem delujejo.

To deklaracijo izročamo Saboru SRH, Zvezni skupščini SFRJ in vsej naši javnosti, da se ob spremembi ustave predložena načela enoumno formulirajo in se s tem zagotovi njihova popolna uresničitev v našem družbenem življenju.

Matica hrvatska, Društvo književnikov Hrvatske, PEN klub (hrvatski center), Hrvatsko filozofsko društvo, Odjel za filologijo Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti, Odjel za suvereno književnost JAZU, Institut za jezik JAZU, Institut za književnost i teatrologijo JAZU, Katedra za suvremeni hrvatskosrpski jezik Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Katedra za stariju hrvatsku književnost F. f. u Zagrebu, Institut za lingvistiku F. f. u Zagrebu, Staroslavanski institut u Zagrebu, Društvo književnih prevodilaca Hrvatske.“

Ko so bila razodeta imena podpisnikov, so se izvedele tudi podrobnosti o tem, kako so podpisane ustanove deklaracijo sprejele na svojih forumih.

Za Matico hrvatsko sta podpisala predsednik Jakša Ravlić in podpredsednik dr. Miroslav Brandt, potem, ko je bila deklaracija soglasno sprejeta na sestanku, kjer je bilo navzočih štirideset članov upravnega in nadzornega odbora Maticе hrvatske in celo partijskega aktiva v Matici.

Za Društvo književnikov Hrvatske so se podpisali podpredsednik Vlatko Pavletić, podpredsednik Pero Budak in tajnik Slavko Mihalčić. Plenumu, ki je besedilo izjave enoglasno sklenil, je prisostvovalo okoli osemdeset članov.

Za Hrvatsko filološko društvo je kot tajnik društva dal podpis dr. Ljudevit Jonke. Sklep sestanka, ki je deklaracijo sprejel, je bil enoglasen. Na sestanku je bilo trideset članov.

Za Institut za jezik JAZU je podpisal kot njegov direktor dr. Ljudevit Jonke v imenu desetih znanstvenih delavcev, ki so besedilo v celoti in enoglasno sprejeli.

Za Društvo prevajalcev je podpisal njegov predsednik dr. Ljudevit Jonke, ker se je upravni odbor poprej izrekel za predloženo besedilo.

V imenu oddelka za sodobno slovstvo JAZU se je podpisal namestnik tajnika dr. Ivo Frangeš. Na seji je sodelovalo pravno sklepno število članov, ki so besedilo pretehtali in enoglasno sprejeli. Na sestanku so bili Dobriša Cesarić, Ivo Frangeš, Vjekoslav Kaleb, Gustav Krklec, Miroslav Krleža, Novak Simić, Petar Šegedin in Dragutin Tadijanović.

Za Oddelek za filologijo JAZU je podpisal tajnik Josip Torarina. Na sestanku, ki ga je za to pooblastil, so bili navzoči vsi pravi in dopisni udje v Zagrebu, razen enega bolnika. Po kratki debati je bil tekst enoglasno sprejet.

Za PEN klub je podpisal upravni odbor: Zlatko Gorjan, Tomislav Ladan, Avguštin Stipčević, Dragutin Tadijanović, Miroslav Vauportić.

Za katedro in institute filozofske fakultete v Zagrebu so podpisali predstojniki stolic dr. Milan Meguš in dr. Milan Ratković poleg prof. Jonkeja in prof. Frangeša in direktorja institutov dr. Miroslav Šićel in dr. Rudolf Filipović. Deklaracijo je vse osebje sklenilo enoglasno.

Z zadrške fakultete sta podpisala profesorja Dalibor Brozović in Franjo Švelec.

V imenu Staroslovanskega instituta v Zagrebu je podpisal njegov direktor prof. Vjekoslav Štefanić.

Deklaracijo sta podpisala tudi pripadnika študentskega centra v Zagrebu Milan Mirić in Želimir Falout; oba sta hkrati člana društva književnikov.

ODMEVI ZAGREBŠKE DEKLARACIJE

Aprila je Le Figaro poslal v Jugoslavijo svojega posebnega dopisnika Maxa Closa in objavil v štev. z dne 8., 9. in 13. aprila njegovo reportažo, ki je vzbudila v Parizu veliko pozornost, posebno ker je tako upoštevan časopis, ki je znan zaradi svojih simpatij do Jugoslavije, tokrat prvič pripustil možnost, da bo Jugoslavija razpadla in se bodo njeni narodi razšli. Seveda je dopisnik moral komentirati tudi zagrebško deklaracijo o hrvaškem jeziku.

Max Clos jo razlaga takole: „Čisto pred kratkim je nek na videz nedolžen dogodek do dna vznemiril Jugoslavijo. Sto hrvaških intelektualcev je podpisalo izjavo, ki z njo terjajo enakopravnost med srbskim in hrvaškim jezikom. Spor je videti popolnoma nepomemben, ker razlik praktično sploh ni. V resnici gre za eden in isti jezik z nekim razlikovanjem v besedišču in izgovorjavi. Nikoli

ni nihče čutil potrebe, da bi prevajal iz srbsčine v hrvašćino in narobe. Toda udarilo je v oči, da je med podpisniki te izjave mnogo vodilnih osebnosti, med katerimi je veliko članov partije. Kaj torej?

Torej je razvidno, da je jezik samo pretveza. Čisto gotovo gre za politični problem. Za Srbe to more pomeniti samo eno: pred njimi je spet vstal hrvaški nacionalizem.

Potem ugotavlja, da se Tito ni zmotil, ko je v več govorih „obsodil šovinizem in nacionalizem podpisnikov“. Srhom je poživitev nacionalnih trenj dokaz, kako je potrebna vlada močne roke, ki jo posebej v očer vseh, tudi nekdanjih meščanov, Leka Ranković. Nek pripadnik tega sloja je Closu položaj razložil z besedami: „Jugoslavija je anarhična in nasilniška dežela. Samo nasilna centralna oblast („seul un pouvoir central violent“) more vzdržati red. Dokler je Tito živ, nevarnost ni velika. Toda potem?“

Članek, ki je bil pisan pred začetkom tretjega procesa proti Mihajlovu (in v procesu je potem Clos ugotovil indic mnogih opazovavcev, da bo kompartija le težko privolila v obstoj opozicije), Figarojev dopisnik sklepa z ugotovitvijo: „Maršal Tito je star petinsedemdeset let.“

Takšno pisanje seveda ni po željah jugoslovanskih oblastnikov, posebno če je še bolj jasno kot pa reportaža francoskih časnikarjev. Vjesnik u sredi dne 5. aprila se trudi, da bi dokazal, kolik uspeh imajo ljudski mitingi, ki jih je v protest proti deklaraciji organizirala hrvatska veja kompartije. List pravi, da so sestanki izzveneli v pravi plebiscit. Posebni članek nosi naslov: „Na margina-ma dogodjaja oko deklaracije i predloga i jednoga članka u The New York Timesu“. Pisec ostro polemizira z belgrajskim dopisnikom uglednega ameriškega dnevnika, ki je poslal v New York poročilo z naslovom „Zaskrbljenost v Belgradu“. Dopisnik je obiskal neko ugledno osebnost sedanjega režima in dobesečno navaja njeno izjavo: „Mar vi veste, kako veliko je stalo, da se je ta dežela združila, pa kako malo je potrebno, da razpade?...“ Za tem New York Times poudarja, da je zagrebska deklaracija veliko presenečenje za tujce, ki so sicer mislili, da so se Jugoslovani ustalili v svojem političnem zadržanju.

„Ugledni režimevec“, baje neki „liberalni“ komunistični časnikar, je potem hotel še bolj podčrtati resnost položaja in je dodal: „Bolje je celo ubiti nekaj oseb, kot pa dopustiti, da potem tisoči izginejo v neke vrste vojski, ki bi do nje prišlo, ako bi se pojavil poskus razbijanja na na nacionalni bazi.“

Prikrita grožnja se je v ustih tega „liberalno“ mislečega žurnalista spremenila v grozljivo grožnjo o pokoljih in državljanski vojski. Takih primerov je pa v srbski zgodovini mnogo (krvavi umor kraljevskega para zadnjih Obrenovićev v letu 1903, solunski proces ipd.). Dejansko so že nekakšna konstanta v belgrajskih političnih metodah. Takšni politiki je federacija seveda samo krinka za izvajanje politike unitarizma, kakor ga umevajo srbski politični teoretiki.

KRLEŽA JE VRNIL PARTIJSKO LEGITIMACIJO

Takšna politika tudi ne more razumeti, da morda komu med podpisniki deklaracije terjatev po enakopravnosti hrvaškega jezika ni bila politicum v belgrajskem pomenu. Takšno bi moglo biti stališče Miroslava Krleža. In vendar je tudi Krleža moral konec koncev vrniti partiji člansko legitimacijo. Čez Jugoslavijo gre jasna črta delitve na dvoje in sicer med balkanskim in zapadnim pojmovanjem politike in političnih pravic. Tudi to dejstvo bi Belgrad rad zatajil, zato se njegovo glasilo v Zagrebu Vjesnik u sredi (5. maja) s tako hito razburja, kadar svetovni veliki tisk omenja „nasprotja med jugoslovanskim ‘zapadom’ in ‘vzhodom’“.

SANKCIJA PARTIJE PROTI PODPISNIKOM

Vkljub velikemu pritisku, naj prekličejo svoj podpis, je velika večina podpisnikov odklonila zatajiti svoje prepiranje. Partija je bila prisiljena seči po skrajnih disciplinskih ukrepih in je izključila enajst kulturnih delavcev iz svoje organizacije, trem pa dala zadnji ukor. Vsi zavedni Hrvatje so občudovali zlasti nastop Petra Šegedina, ki je na vprašanje, ali je podpisal izjavo, pogumno odvrnil: „Sem jo podpisal, bi jo sedaj podpisal in jo bom še podpisal.“ Že iz kratkih biografij je razvidno, da so kaznovani elita komunističnih kulturnih delavcev na Hrvatskem.

Izključeni so:

Duško Car (1931), Vukovar. Dokončal filozofsko fakulteto v Zagrebu (hrvaški jezik in književnost), objavljaj kri-

tike, feljtone in eseje od 1956, odkar sodeluje pri zagrebskem radiju, sedaj urednik RTV v Zagrebu.

Ivo Frangeš (1920), Trst, doktor znanosti v Zagrebu 1952, habilitacija v slavistiki, romanistiki 1954, do 1956 docent za italijanski jezik in slovstvo v Zagrebu, od 1956 vodja katedre za novo hrvaško in novejšo slovstvo. Od 1953 do 1956 je bil rektor za hrvaščino in srbsčino v Firencah. Od 1960 dopisni člani Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu. Leta 1962-63 gost-profesor na univerzi v Upsali in Goeteburgu. Bil je večkrat povabljen na predavanja na univerzah v Neaplju, Padovi, Rimu, Bordeauxu in Krakovu. Izdal Stilistične študije leta 1959.

Vjekoslav Kuzmanović (1930). Srpska Crnja, Banat. Absolviral medicino v Zagrebu. Sedaj sodelavec zagrebske literarne sekcije pri radijski postaji. Za radijsko dramo je leta 1959 dobil nagrado mesta Zagreba, leta 1964 pa veliko nagrado poljskega radija. Leta 1957 je izdal novele „Petar na pjesku“.

Slavko Mihalić (1928), Karlovac. Dovršil gimnazijo v Karlovcu, potem delal kot časnikar v Zagrebu in Belgradu. Ustanovil literarna časopisa Tribina in Književna tribina. Bil je urednik Lykosa in dal pobudo za jugoslovanski festival poezije (1956: Plitvička jezera; 1958, Rijeka; 1959, Belgrad-Ohrid), sedaj generalni tajnik Zveze književnikov Jugoslavije. Za zbirko pesmi „Put u nepostojanje“ dobil 1956 nagrado Društva književnikov Hrvatske, za zbirko pesmi „Godišnja doba“ pa 1962 nagrado mesta Zagreba.

Jakša Ravlić (1898), Makarska. Partizan, član Deželnega NOO za Dalmacijo na Visu in potem v Splitu. Od 1945 do 1947 prvi rektor Višje pedagoške šole v Splitu. Višji znanstveni sodelavec Instituta za književnost pri JAZU in bil izbran za profesorja jugoslovanskih slovstev na Akademiji za gledališko umetnost v Zagrebu. Več let podpredsednik Matice Hrvatske in predsednik Zgodovinskega društva Hrvatske. Razprave in eseje iz starejše in srednje dobe hrvatskega slovstva. Za zbornik Pet stoječa hrvatske književnosti je priredil izbor iz I. Gundulića. Napisal zgodovino Matice Hrvatske, 1842-1962, Zagreb 1963.

Petar Šegedin — 1909, Zrnovo na Korčuli. Učiteljske v Dubrovniku, Višja pedagoška šola in filozofska fakulteta, tajnik Matice Hrvatske in Leksikografskega zavoda v Zagrebu in svetnik za kulturna vprašanja na jugoslovanski ambasadi v Parizu. Od 1964 je prvi član JAZU. Sedaj svoboden pisatelj v Zagrebu. Piše od 1937 novele, romane, eseje in potopise. Uredil je antologijo hrvaške novele pod naslovom Hrvatska proza (1956). Za knjigo Orfeje u maloj bašti je 1964 prejel nagrado Vjesnika.

Vlatko Pavletić — 1930, Zagreb. Diplomiral na filozofski fakulteti v Zagrebu. Nekaj časa urednik Izvora in kulturne rubrike Omadinskega borca. Leta 1952 začel s tovariši izdajati revijo Krugovi. Naslednje leto je vstopil v uredništvo Republike, urejeval je tudi kulturno prilogo glasila socialistične zveze Hrvatske Vjesnika in Vjesnika u srijedu. Kot vojak je v Sarajevu ustanovil revijo Izraz; pozneje je bil urednik Literature. Leta 1958 direktor Drame hrvatskega gledališča. 1961 začel predavati na Akademiji za gledališko umetnost, sedaj pa je docent na katedri za južnoslovansko književnost. Od 1963 prvi urednik revije Kolo, prvo knjigo pa je izdal skupno z N. Milčevićem in S. Novakom Pjesme, 1963. Pisal mnogo o Hrvatski moderni, 1960, Ivanu Cankarju, 1961, Dramah Iva Vojnovića, 1962, o Goranu, 1963 in izdal antologijo Hrvatski pjesnici između dva svjetska rata.

Miroslav Brandt — doktor filozofije, podpredsednik Matice Hrvatske, profesor slavistike.

Ljudevit Jonke — 1907, Karlovac. Izredni profesor na sodobni hrvaški in srbski književni jezik na zagrebski univerzi. Urednik revije Jezik in zbirke Radovi Slovenskega instituta. Pisal o zagrebski filozofski šoli 19. stol., o sodobnem jeziku in pravopisu Srbov in Hrvatov in o hrvaških starih leksikografih. Prevajal iz češčine.

Dalibor Brozović — profesor slavistike v Zadru.

Zvonko Komarica.

Z zadnjimi sankcijami pred izključitvijo so bili kaznovani:

Branko Hecimović — 1934. Diplomiral na filozofski fakulteti v Zagrebu, od leta 1956 pri zagrebskem radiju, kjer je sedaj urednik. Gledališki kritik in avtor knjige Pet dramatičara hrvatske moderne in jo je izdala JAZU (Rad. št. 326). Za knjigo Pet stoječa hrvatske književnosti je uredil dve knjigi Milana Begovića in je prevajal Majakovskega.

Kaleb Vjekoslav — 1905, Tijesno kot šibenika, absolvirao učiteljske v Zadru, Belgradu in šibeniku. Sodeloval

pri partizanih. Po vojski je bil tajnik Matice Hrvatske in do leta 1957 umetniški ravnatelj Zagreb-filma. Z zbirko Na kamenju (1940) se je uvrstil med najbolj vidne hrvatske pripovednike. Roman Divota prašina (1955, 1962) je preveden v več evropskih jezikov.

Čedo Prica — 1931, Plitvička jezera. Diplomiral na filozofski fakulteti v Zagrebu. Eden izmed ustanoviteljev založbe „Lykos“, urednik Lykosa in sedaj urednik dramske redakcije RTV Zagreb. Za delo Nekoga moraš voljeti je dobil 1957 nagrado „Mladosti“.

Josip Pupačić — 1928, Skime (Split). Diplomiral na zagrebški filozofski fakulteti in bil gimnazijski profesor. Od leta 1961 do 1963 je bil lektor hrvaškega in srbskega jezika na univerzi v Lyonu. Sedaj asistent pri katedri za starejše hrvaško slovstvo na zagrebški univerzi. Bil urednik Lykosa, Tribine in časopisa Krugovi, od 1959 do 1961 odgovorni urednik revije Književnik. Pesnik, kritik in esejist. Z L. V. Laličem uredil 1958 izbor Vrata vremena, posleratni jugoslovanski pesnici. Leta 1955 je izdal samostojno zbirko Kiše pjevaju na jabanima.

Milivoj Slaviček — 1929, Čakovec. Diplomiral 1954 na zagrebški filozofiji. Pesnik in esejist. Preveden v več evropskih jezikov. Urednik revije Krugovi. Za delo Daleka pokrajina dobil 1957 nagrado mesta Zagreba.

Vaupotić Miroslav — 1925, Petrovaradin. Filozofsko fakulteto dovršil 1952 in bil 1957 profesor na gimnaziji. Od 1957 asistent za novejšo hrvatsko književnost na zagrebški univerzi. Bil je urednik revije Literatura (1952)

in Galerije (1952), glasil mlajših pisateljev. Sedaj je glavni urednik Kola. Od 1948 je objavil nad 300 član-
kov, študij in esejev. Važen je esej o M. Komolu kot zgodovinarju novejšega hrvaškega slovstva. Je eden izmed urednikov zbranih del Tine Ujevića v 17 zvezkih. S K. Špoljarjem je izdal Književni godošnjak — pisci jugoslovanskih naroda.

Nacko Frndić — 1920, Zenica. Gimnazije je opravil v Sarajevu. Med vojsko je kot levičar sodeloval s partizani in bil trikrat aretiran. Diplomiral je iz južnoslovanskih slovstev v Zagrebu 1953 in bil poslej urednik v kulturni rubriki zagrebške Borbe. Od 1960 je pri založniškem zavodu Zora. Član JAZU. Pesnik in gledališki kritik. Uredil je Izbrane epigrame Gustava Krkleca in prvo antologijo epigramov, epitafov in epigrafov iz pet sto let srbskega in hrvaškega slovstva.

Zvonimir Majdek — 1938, Zrinjska. Diplomiral iz jugoslovanskih književnosti na zagrebški fakulteti. Sedaj je urednik v založbi Zora. Pesnik in romanopisec (Bolest, 1964; Mladić, 1965).

Slobodan Novak — 1924, Split. Klasično gimnazijo je končal na Sušaku. Zadnji dve vojni leti je bil partizan. Urejeval je časopise Izvor, Krugovi, Mogućnosti, dal pobudo za „Novi književnik“. Pesnik, pripovednik, avtor radijskih dram in Vjekoslav Pavešić, Rafko Rogošić, Bran-
ko Lasić, Nikola Milešević, Danilo Pajević, Dragutin Ro-
sandić, Milan Meguš, Danilo Pejović Sicele, Vojmir Vinja, Aleksander Flaker, Želimir Falout, Milorad Mirić, Mladen Caldarević, Vladimir Blašković, Zlatko Pintar.

ŠE O KRLEŽI

— Med Zagrebčani se zelo komentira-
jo dogodki okoli deklaracije v obrambo
hrvaškega jezika. Seveda je vse zrla,
kaj bo storil Miroslav Krleža, danes naj-
večji hrvaški pisatelj in doslej tudi o-
sebni Titov prijatelj. Ko so mu prinesli
deklaracijo na dom v podpis, jo je pre-
bral in izjavil, da jo bo podpisal in da
bi pokazal, kako ceni njeno važnost, je
dejal, da naj jo poneso na Akademijo
znanosti in umetnosti in bo prišel tja
ter jo tam podpisal, ker tako visoko ce-
ni njeno vrednost in veljavo. Poleg tega
pa se po Zagrebu širijo tudi govorice,
da preživlja Krleža „versko krizo“ in
je znano, da dnevno po tri ure prebira
sv. pismo stare in nove zaveze.

— Po novicah iz Slovenije zmeda med
komunisti narašča. Vse je zbegano in
ne vedo, za katerim voditeljem naj bi
korakali. Največ ugleda ima med njimi
Tomšičeva. Govorice o skrivnostih okoli
Krajghejve smrti se niso polegale in
dnevno zavzemajo nove obsege. O Kraj-
ghejevih gospodarskih zmožnostih so
med komunisti mnenja deljena: enim je
tvorec gospodarske reforme, drugim pa
„birokratski garač brez fantazije“. Jav-
ljajo se tudi znaki, da Krajgheju smrti
niso pripravili rankovičevci, temveč dr-
žavna policija.

— Poročila iz domovine pravijo, da
se se je začela med mladino znova okre-
pljena propaganda za ateizem. Šolska
vodstva so prejela naročila in navodila,
kako naj posebno šolski mladini vcep-
lja sistematičen odpor proti vsemu ver-
skemu; celotno vzgojo v šoli je treba
nasloniti na trdne temelje brezbožniš-
tva, pravijo novi ukazi višjih šolskih ob-
lasti.

— Glasilo založbe Prešernove družbe
Knjižna polica podčrtava, da letno izi-
de v Sloveniji ok. osemsto knjig izreč-
no literarne, umetnostne vsebine, s pu-
blikacijami iz drugih področij (znanost,
tehnika, sociologija, gospodarstvo) pa
jih izide skupno več tisoč. Vendar trg
za lepo knjigo ni tako idealen, kakor bi
izgledalo iz teh števil. Če bi namreč
pregledali kartoteko naročnikov in kup-

cev lepe knjige, bi mogli ugotoviti, da
so povsod vedno isti ljudje. Širšega kro-
ga kljub veliki produkciji slovenska knji-
ga še ni zajela in je največja hiba, da
se posebej mladina za usodo lepe bese-
de premalo zavzema, ko sega raje po
plaži, ki ni niti v slovenščini, ampak
prihaja iz Zagreba, kjer so take vrste
knjige tiskane v visoki nakladi in so
zato cene izredno nizke. Prešernova
družba predlaga nujne ukrepe proti pa-
danju zanimanja za kvalitetno knjigo
ter predlaga ustanavljanje krožkov in
klubov prijateljev slovenske knjige v
vseh krajih in naseljih.

— Fondo Nacional de las Artes v
Buenos Airesu prireja tudi letos vrsto
glasbenih manifestacij v dvorani Teatro
Pte Alvear. V ponedeljek 22. maja sta
nastopila Zbor francoske alijance in Slo-
venski pevski zbor Gallus. Pod vodstvom
dirigenta dr. Julija Savellija je zbor iz-
vajal kompozicije Petelina-Gallusa, Ma-
tije Tomca, Antona Schwaba, Hugolina
Sattnerja, Gruberja, Schuberta, Mozarta,
Haydna in Wagnerja. Do sredine julija
so podobni koncerti vsak ponedeljek ob
20. uri in je vstop prost.

— Slovensko katoliško akademsko dru-
štvo SKAD je s svojega letnega obne-
ga zbora poslalo odboru Slov. kult. ak-
cije iskrene pozdrave in najlepše želje
za uspeh pri delu. Podobno sporočilo
je poslal tudi občni zbor Družabne prav-
de in izraža željo za čim večjo pažnjo
socialnim problemom, ki so danes posta-
li osrednji svetovni problem.

— Sodelovanje Slovenske matice z Ma-
tice srpsko in Matico hrvatsko, pa tudi
z nekaterimi drugimi kulturnimi in znan-
stvenimi ustanovami pri Slovencih, že
nekaj časa ni več zgolj deklarativno, am-
pak se odvija na knjižno založniškem
področju. Delo na zajetni, pet obsežnih
zvezkov obsegajoči „Zgodovini jugoslo-
vanskih književnosti“ uspešno napredu-
je in vse kaže, da bodo teksti sloven-
skih avtorjev napisani, redigirani in pa
pregledani, torej godni za tisk, že do
konca 1967. Slovenska matica sodeluje
tudi v delu za splošno terminologijo, ki
ga organizacijsko vodi Srpska akade-
mija nauka i umjenosti in Matica srp-

ska. V načrtu je simpozij o slovanskih
maticah, predviden za sredino leta 1968
v Martinu na Slovaškem, na katerega
je povabljen tudi Slovenska matica ozi-
roma njeni predstavniki. Vse te misli
je navajal na občnem zboru Slovenske
matice v Ljubljani njen predsednik prof.
dr. France Koblar.

“LISTINA” IZŠLA

Slovenska matica je v maju 1967 iz-
dala kar tri knjige, kakor napovedujejo
ljubljski listi. In sicer so izšla dela
redne zbirke za ude: France Zadavec
in Jože Koruza, Slovenska književnost
1945-1965, II. del; Edvard Kocbek, Li-
stina, in France Stele, Arhitekt Plečnik
v Italiji. Ker je oblast pred leti Kocbe-
kovo Listino preprečila, je naravno bi-
lo zanimanje za izid veliko. Naklada je
znašala 3000 izvodov. Ob „Listini“ nam
prijatelj iz Evrope piše: „... Skoraj
istočasno sta izšli dve literarni novo-
sti in sicer dveh sodobnikov, Vaše Luči
in sence, II. del ter Kocbekova Listina.
Vaša ima 600 strani, Listina pa 550.
Mnogo misli je v moji glavi ob dveh
takšnih tekstih. Ob Listini se znova de-
lijo duhovi... in se ob njej pamet upira
v krčih nezaupanja...“

— Pisateljico Gvozdana Olujić nazi-
vajo v Belgradu „srbsko Sagan“. Napi-
sala je novo delo Divje seme in izjavila,
da je besedilo prevedeno že tudi v nemš-
čino in se lahko zgodi, da bo prevod
prej izšel v Nemčiji kot pa izvirnik v
Belgradu. Divje seme je knjiga o iska-
nju, le da junakinja romana ne lovi ribe,
kakor npr. Hemingway v povesti Sta-
rec in morje, ampak samo sebe. Res
se mora vse to vpraševati, kar ne ve,
kdo so njeni starši, kje je bil njen pravi
dom, ker je otrok, ki se je med voj-
nimi dogajanji izgubil in se potem skuša
prebiti do svoje identitete po svojih zu-
nanjih obveznostih in vezeh, še bolj pa
po notranjih zapletih, ki jim ne ve od-
govora.

— Sredi julija se bo začel v Moskvi
filmski festival. Med umetniki z zahoda
so povabili tudi Jeana Gabina, Simono
Signoret, Fernandela in Marcela Ma-
stroianija.

Nenadoma —
ker čas utripa drugače v drobju zemlje —
nenadoma
se veter je zasmeljal,
v Kagósaka med zvezdami
sredi molitve svetlikanja težkih skladb,
do bora na vrhu hriba,
čuječega nad drogom.

Nenadoma

je veter
z mesca svetiljko
razgalil
nad hribom čuječi bor
v obraz
in vnovič se zasmeljal,
a bor je stal, lahnó trepetaje in skoraj smehlja se
hladnega rezila odpenjanju
čipkastih podvez telesa.

In veter pahne mesec s skale,
oblaki zbežijo,
in veter bič dežja zamahne

po mišicah stoječega,
in pahne ga vznok tik nad drogom,
smeje ga vzravna nazaj,
da sune ga v drugo stran,
da zlomi ga v dna drobju.

A bor,
mrmraje bolečine molitev,
se dvigne z bremenom skritih ran, gorečih
v zavest srcá,

le brzojavni drog
govori v mikrofon iz zvenečih tkanin daljav,
gospoda zdravnika kliče
v samotno vas k porodu.

Nenadoma

se veter v mir zasmeli
— kot za srečno izvajanje dejanja zobozdravniškega —
ves bor zagradi,
živce z zemlje mu izruje
in vrže živečega
na žice,

na klice sla
od žené na vlažni slami.

A bor ustavi dih sekunde,
dotlej da na ustnicah brzojava dahne
sredi smejanja vetra
znak za vas,

in pade na drog in ga stre in umre.

Od Kagó-saka odide
samotni veter
in dež zajoka
z grudo.

REHABILITACIJA IVANA MRAKA

Dolga je bila pot Ivana Mraaka do odra Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani. Tokrat pa je Drama uprizorila njegovo delo Marija Tudor — o izvedbi smo v Glasu že objavili odlomke iz zelo pozitivne kritike B. Župančiča —, še več pa je o Mrakovih poti do Drame možno brati v gledališkem listu (res luká suzna izdaja) Drama, kjer je objavljeno tudi besedilo tragedije Marija Tudor, ki jo je avtor proglasil za himnično tragedijo. Celó nenavadno borbo in pot za svoj prodor kot dramatik popisuje na uvodnem mestu *Ivan Mrak* v članku „Nekaj obrobni misli o uprizoritvi moje himnične tragedije Marija Tudor, posvečene Karli Bulovčevi - Mrakovi“. — Podatke o pisateljevi poti je prispeval A. H. in jih je naslovlil: Namesto iz leksikona. — *Aleš Hribar* pa je razčlenil Mrakovo delo in osebnost v eseju Traged Ivan Mrak.

Za Sodobnost pa je pripravil o izvedbi Mrakove tragedije radijski in televizijski komentator, pisatelj *Filip Kalan* zelo značilno oceno, ki jo ponavljamo dobesedno (Sodobnost, XV, št. 1, str. 74):

„Ob tem, da so se režiserji lotili tujih avtorjev le z obrtno rutino in se pehali kvečjemu še za prilastek akademske solidnosti, tako da v uprizoritvenem pogledu ni pravih novosti, se da povedati brez pridržkov, da je bil edini gleda-

liški dogodek letošnje zimske sezone krst Mrakove Marije Tudor:

Ob tej priložnosti moram kar priznati, da soglašam s tistimi nekonformisti, ki si upajo trditi, da je Bojan Stih s tem uspelim krstom v Drami naposled le razbil staro šentflorjansko legendo o neuprizorljivosti čudaškega boema Ivana Mraaka, zakaj uprizoritev je dokazala, da gre za gledališko igro z vsemi prilastki prave drame. Spričo te nedvoumne temeljne lastnosti Mrakovega dela me prav nič ne moti, če zaznavam v arhaiziranem dialogu tega gledališkega obsedenca pesniške prizvoke davno preminulega ekspresionizma in če se tak, kakršen sem, gledalec med gledalci vletu 1966, ne strinjam vselej z ideološkimi argumenti v tem dialogu, ki razbira skrajnosti fanatizma kdaj pa kdaj z že obrabljeno govorico katoliške liturgike. Drama to vendarle je, naj se strinjam z njo ali ne, in vsaj po zasnovi je to prava tragedija — spor med nasprotnikoma, ki dokazujeta svoj prav in svoj res v neprizivnem boju na življenje in smrt.

Satirsko igro k tej tragediji je prispeval vsevedni Borut Trekman z odklonilnim poročilom v ljubljanskem dnevniku:

Ta zabavni epilog nas pouči, naj nikar ne nasedemo sumljivemu Ivanu Mraku, ki da je predstavnik slovenskega

boemstva, in njegovo gledališko delo da je le kuriozum, ki ga kaže nabuhli, lažno vzneseni jezik in preprosta psihologija in nedomiselna teatralika, smemo mu pa odpustiti, temu sumljivemu boemu (resda le v oklepaju) izrazito krščansko usmerjenost in priznati mu smemo delno kompozicijsko veščino v dramski zgradbi (čeprav tudi v oklepaju) in če se bomo ravnali po zgledu B. Trakmana, ki odklanja Marijo Tudor, čeprav javno priznava, da Mrakovih del ni bral, bomo ostali to, kar smo že od nekdaj bili, šentflorjančani s trdo betico, ki smo kratko in malo sklenili, ne da bi vedeli kdaj, da bo naša dolina živela brez Ivana Mraaka tudi poslej, pa naj ga Bojan Stih uprizarja ali ne, in to celo Josipu Vidmarju navkljub, ki resda le malokdaj kaj prizna slovenskim avtorjem, tokrat pa le pove, da pomeni ta Mrakov poizkus z Marijo Tudor med povojnimi novostmi enega izmed najtehtnejših dosežkov naše dramatike.“

— Matica srpska v Novem Sadu bo izdala letos zbrane spise Jovana Jovanovića Zmaja v šestih knjigah. Delo bo zajelo vse doslej znano gradivo in bo opremljeno z izvirnimi risbami pesnika in pisatelja.

— Francoski kratki film „Mali gozdni konj“ Richarda Baluduccija je prejel nagrado „Walt Disney“, ki je namenjena najbolj poetičnemu filmu vsakega leta in je bila letos prvič podeljena.

NEKE VRSTE ODGOVOR NA ANKETO, PISAN V JAPONSKIH GORAH

Vladimir Kos, Tokio

28. april 1967

S Fordom japonske gospe Tamiya drvim zmeraj dalje od desetmilijonskega Tokia. S šoferjem se pogovarjam po japonsko o raznih angleških izrazih, koristnih za občevanje s tujci, a v mislih dajem slovenska imena predmetom narave, ki nas sprejemata. Vsi, ki se čutimo Slovence, na dnu svojega bitja čutimo potrebo, da se izražamo na slovenski način. Vsaj v določeni plasti svoje osebnosti in ne da bi s tem oškodovali možnost izražanja v drugih jezikih. V ozadju te možnosti želim dejstvo strukture misli, za katero je beseda kateregakoli jezika le neke vrste enačba. Od davi dežuje, a v dežju so azelije bolj strastno žive. Vožnja od Tokia do Kago-saka-toge, po naše Kago-saka prelaza, traja približno štiri ure. Prelaz leži na planotah pod goro Fudži.

29. april 1967

rojstni dan japonskega cesarja in državni praznik

V naselju pri naši koči je komaj nekaj zastav izobešenih, dasi se vsi imajo za Japonce. Še zmeraj sem v mislih pri slovenščini. Zdi se mi, da beseda na svoj način edinstveno izraža misel in torej tudi oblikuje mišljenje, tako da razlikuje svet s pomočjo slovenskih besed. Na čisto naravni način čutijo različni ljudje potrebo določenih glasov in določenih besed na različen način. In vsi, ki se čutimo Slovence, čutimo potrebo, da določeni — morda najbolj osnovni del svojega mišljenja uredimo s slovenskimi besedami. Ker je to nekaj edinstveno naravnega, se nam tega nikakor ni treba sramovati. Kar je naravno pogojeno, je človeku v našo. A ne vem kaj bi rekel o človeku, ki je bil rojen Slovenec, ki se več ne čuti Slovenca. Najbrž je to tudi kakšna duševna bolezen, tesno povezana z razvojem mišljenja in telesnega takega človeka. Danes je nebo okoli velike gore Fudži oblačno, a pozne česnje na bel in rožnat način smehljajo med debli še zmeraj rjavih japonskih borov.

30. april 1967

in peta nedelja po vsakoletnem Vstajenju

Vsi, ki se čutimo Slovence, se čutimo kot take kjerkoli v svetu. Že 26 let potepam po svetu in zdaj si upam trditi, da bi se v tem času brez možnosti občestvenega izražanja svojih misli v slovenščini počutil pravega izobčenca. Iz težkobolne v srcu, kljub spoštovanju in prijateljstvu in tovarišiji v očeh takozvanih tujcev. In nesmo trije darovali sv. mašo in zahvalil sem se Galilejcu, da je od mrtvih vstal tudi za nas Slovence.

1. maj 1967

in moderni praznik sv. Jožefa Delavca

O, ko bi v skladu z dinamiko razvoja, ki vlada v zdravih celicah življenja, zmeraj bolj izpopolnjevali slovensko besedo, da se bo mogla v njej misel vedno boljše

FR. GORŠE: SV. MIHAEL (1964)

kronika

— ZA SKLAD GLASA so darovali: g. Tršinar, Chapadmalal, 900 pesov; g. dr. Vital Ašič, Martínez, 1.000; g. Aleksander Auguštin, Ciudadela, 500 pesov; g. Stane Smeč, Quilmes, 1.000 pesov; g. Tone Krajnik, San Justo, 200 pesov; č. g. svetnik Alojzij Košmerlj, Florida, 700 pesov; g. Franc Lobnik, San Martín, 500 pesov; g. Viktor Česnovar, V. Ballester, 50 pesov; g. Jernej Tomazin, Kanada, 1070 pesov. ga. Stefka Mikuš, Palomar, 140 pesov; g. Aleksander Majhen, Ramos Mejia, 200 pesov; g. N. N., Castelar, 100 pesov; ga. Antonija Račič, Buenos Aires, 2500 pesov; č. g. dr. Mirko Gogala, Campo de Mayo, 500 pesov; g. Lojze Erjavec, Ramos Mejia, 40 pesov; č. g. Fortunat Zorman, Lemont, ZD, 2 dolarja; č. g. Zdravko Reven, Celovec, 26.50 šilingov.

Slovenski kulturni akciji je g. Luka Milharčič podaril šest stolov (vrednost 6.000 pesov).

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

BONIFAČIČ IN KONFEDERACIJA

Hrvatski književnik Bonifačič, po rodu z otoka Krka, živi pa kot emigrant v Chicagu, se je pred nekaj tedni nenadoma pojavil v Buenos Airesu, kjer je vzbudil nekoliko presenečenja z izjavo, da so Hrvati voljni pristati tudi na konfederacijo. Izjava je bila tembolj nenadna, ker je bil Bonifačič baje včasih zelo aktiven ustaša. Najbrž njegove besede ne bi izzvale posebnega odmeva, če ne bi izjava izšla v tukajšnjem „Clarín-u“. Ko so ga nato nekateri vidnejši hrvaški javni delavci vpraševali, odkod je snel trditve o orientaciji za konfederacijo, je pojasnjeval, da časopis ni pravilno posnel njegovih besed, zato so ga prosili, da naj pač izjavo primerno popravi. Vendar tega ni storil in se naglo vrnil v Chicago, kjer z nekim makedonskim sodelavcem izdaja revijo Balkania, ki že po svojem imenu ne more računati na posebno ugoden odmev med Hrvati. List Clarin uživa močno zaslobo pri krogih iz ZDA.

— Tekmovanje pevskih zborov v Arezzu. Associazione amici della musica v Arezzu prireja od l. 1952 nagradno tekmovanje zborov. Na prvem so sodelovali samo italijanski zbori, potem je postala prireditel mednarodna. Med nagrajenci je najti več zborov iz Jugoslavije. Od slovenskih zborov so dosegli nagrado: Učiteljski pevski zbor Slovenije Emil Adamič iz Ljubljane (2. nagrado v skupini mešanih zborov l. 1957), primorski akademski zbor Vinko Vodopivec iz Ljubljane (3. nagrado v skupini moških zborov, l. 1962 in 4. nagrado v tekmovanju ljudskih pesmi l. 1958), Komorni moški zbor iz Celja (1. nagrado

med moškimi zbori l. 1963) in Prvo slovensko pevsko društvo Lira v Kamniku (2. nagrado med moškimi zbori l. 1963). Od l. 1958 tekmujejo zbori tudi v gorjanskem petju. Med nagrajenci nobenega zbora iz Jugoslavije, pač pa so l. 1964 odnesli 2. nagrado Prva madrigalisti.

Letošnje tekmovanje — od 23. do 30. avgusta — bo v znamenju 4. stoletja Monteverdijevega rojstva. Zato morajo zbori v prvih treh skupinah (mešani moški in ženski zbor) izbrati poleg dveh predpisanih skladb avtorjev 16. stoletja še po dve a capella kompoziciji Claudio Monteverdija.

obrazi in obzorja

vedno lepše učlovečiti. In s svojim učlovečenjem prinesiti razodetje sveta, v katerem živi misel. Ko bi mogel, bi določil Svetega Delavca za nadnaravnega zaščitnika vseh Slovencev, ki v potu obraza izdajajo knjige in revije in časopise v zamejstvu. Da bi naša čisto slovenska zmožnost dojemanja sveta ne zamrla, marveč se razvijala v zmeraj močnejšo obliko življenja. Tudi pri številčno velikih narodih se borba za razvoj jezika in borba iz razvoja jezika neprestano poraja, a pri številčno majhnem narodu se ta boj za boljšo naravo huje občuti. V tem se mi zdi Jezus Galilejec vzor: v materinščini galilejskih hribov in planjav je ustvaril tako čudovite podobe božjega sveta, da jih še danes berejo mnogi, ki ga ne priznavajo Božjega Sina. Resnično, kraljestvo Boga-človeka je podobno besedi o realističnem sejalcu besede, in besedi o dobro izrabljenem kapitalu, in besedi o čudovitih lilijah sredi tovarniških blokov, in besedi o vseh, ki so kakorkoli ljubili, kjer ljubezni ni bilo.

2. maj 1967

Spet je postalo hladno, veter prihaja in odhaja in gladina jezera v bližini je kakor iz svinca. Iz popotne torbe potegnem star Glas SKA in ga znova berem. In potem staro Meddobje in ga znova berem. In Jurčeve Luči in sence, ki jih prvič berem, ker me Tokio ne sili k tolikim zaposlenostim. Ne vem, kaj čutijo Slovenci v drugih zamejskih predelih sveta. Meni je slovenski časopis in slovenska revija in slovenska knjiga kakor kruh po vsakodnevni riževi hrani. Kruh z maslom in kruh z marmelado ali pa le kruh, kakor se pač morejo ustvarjati do nove lepote. Mislim na slovensko besedo brez komunističnega predznaka, ki vzame slovenščini še tisto svobodo, ki ji je tujec ni mogel uničiti. Mislim na uradni komunizem, ki je pripravljen žrtvovati svojo mater za dosego ciljev partije. Uradnemu komunizmu je celo narava — in narodni jezik kot eden izmed njenih oblik — le izraz kombinacije določenih sil, ki pa so same podrejene nepogojnemu zakonu spreminjanja.

3. maj 1967

in državni praznik japonske poveljne ustave

Ljudje, s katerimi se v tem dnevniku pogovarjam, so tako daleč, da sem njih obraz pozabil. Zato si bolj upam izreči želje glede bodočnosti. Ali bi ne bilo mogoče zediniti vse zamejske, vsaj izvenevropske izdaje v eno samo, recimo v mesečnik z določenim številom strani za vsako predstavljeno panogo? Najbrže še nimamo toliko duševne moči, da to premoremo. Zato bi pa rad videl v Meddobju izključno literarni mesečnik, četudi le na nekaj straneh prvovrstne vsebine; čakanje na njegov dosedanj redki izid ubije polovico zanimanja. SKA Glas Meddobja v tem ne more nadomestiti. A Glas bi lahko postal stalna informativna priloga mesečnika Meddobja, posredujoč informacije vsega kulturnega udejstvovanja, z akcentom na besedi. Predlagam tudi novo ime za dosedanje Meddobje. Nekaj bolj udarnega in življenjskega in po možnosti samostalnika nesrednjega spola. Meddobje sploh ne more biti meddobje, pravilno izraženo, ker sedanost neprestano postaja preteklost. Tudi beseda Glas bi s kakim drugim imenom lepše izrazila svoje čudovito poslanstvo. Danes mi bodo napravili veliko večerjo s pečenimi ribami, bambusovo salato in rdeče se svetlikajočimi slaščicami. Bogve, ali nisem skvaril apetita ostvarjajcem te ankete. A rad bi jih videl pri svoji (čisto nizki) mizici nocoj, z gorskimi zvezdami na koncu strehe na koncu verande. In bi eden izmed njih potegnil iz enega svojih žepov steklenico slovenske kapljice, naravnega zdravila za različnost mnenj.

— Dne 10. maja so v reprezentančni dvorani belgrajskega Narodnega Muzeja odprli razstavo „Slovensko slikarstvo v 19. stoletju“. Razstavljenih je bilo 50 del ter je dela zbrala Narodna galerija v Ljubljani. Dan po otvoritvi je bil prirejen v razstavnem salonu „Večer slovenske poezije“.

— Sredi maja je v Trstu gostovalo zagrebško gledališče Komedijska. V prostorih Kulturnega doma so uprizorili Tijardovićevo opereto „Splitski akvareli“. Gostovanje je trajalo tri dni in so bile vse predstave pred razprodano dvorano.

— Belgrajske šole bi za novo šolsko leto potrebovale 2 milijardi starih dinarjev za preureditev prostorov, za učila in za zvišanje plač osebju. Toda vodstvo občine je sporočilo, da more šolam dovoliti samo 400 milijonov starih dinarjev. Odgovor je dvignil mnogo prahu, ker se sedaj belgrajski listi vprašujejo, kam gre denar iz proračuna 27 milijard starih dinarjev, kolikor jih je vlada odobrila za stroške belgrajske občine. Ljubljansko „Delo“ dodaja, da je položaj slovenskega šolstva vsaj v tolikšni meri v stiski, le da vodstva prosvetnih ustanov nimajo tako močnega zaledja.

FR. PAPEŽ: NA PLAŽI (1964)

— Na proslavi 25. obletnice smrti profesorja Lamberta Ehrlicha v nedeljo dne 28. maja je imel spominski govor univ. prof. dr. Milan Komar.

SPOMIN NA UJEVIČA

Dne 7. februarja je umrl v Zagrebu dr. Mate Ujević, najpomembnejši hrvatski leksikonograf, ki se je udeleževal tudi kot književnik. Doma je bil iz Krivodola pri Imotskem, kjer se je rodil 13. julija 1901. Študiral je na slavni frančiškanski gimnaziji v Sinju, zadnji dve leti pa je bil sošolec Bogdana Radica na gimnaziji v Splitu. Eno leto univerze sta potem skupaj prebila kot prijatelja na univerzi v Ljubljani, kjer sta, kakor pove Bogdan Radica v toplem nekrologu za tovariša iz mladih let (Hrvatski glas, 18. marca 1967) dala pobudo za Sloveniji posvečen zvezek Nove Evrope, ki ga je uredil Ižidor Cankar. Zelo sta se živela v tedanjo kulturno Ljubljano in sprijateljila z mlajšimi slovenskimi kulturnimi delavci. V hrvaškem kulturnem življenju se je Ujević najprej uveljavil kot slovstveni zgodovinar in esejist. Že v dijaških letih je sanjal o enciklopediji v hrvaškem jeziku. Tik pred vojsko je začel organizirati poseben zavod zanj in do konca vojske ji je izdal pet zvezkov, toda Hrvatske enciklopedije mu ni bilo dano dovršiti. Po vojski ga je Krleža rešil v Leksikonografski zavod in mu pustil tehnično vodstvo „Enciklopedije Jugoslavije“ in drugih izdaj tega zavoda. Kot Dalmatincu mu je bila posebno pri srcu „Pomorska enciklopedija“. Urejeval je tudi hrvaško bibliografijo.

PROCES V MOSTARJU

Kakor poroča zagrebški Vjesnik, 24. marca 1967, je državni tožilec v Mostarju, Musair Kebo, vložil obtožnico zoper leta 1936 rojenega Vladislava Muso, profesorja zgodovine. Obtožen je sovražne propagande (čl. 118, 1) in zlohotnega prikazovanja socialnih in političnih razmer v Jugoslaviji (čl. 174). Prof. Musa je nekaj časa delal na Institutu za preučevanje delavskega gibanja v Zagrebu. Obtožnica trdi, da je kot turist odšel na Dunaj in tam brez dovoljenja nekaj časa ostal. Na Dunaju je prišel v stik z emigrantskimi političnimi organizacijami. Belgrajska Politika se razpisuje bolj na široko: „Profesor Musa je trdil, da Srbi in Hrvati, ker je Srbov več ko Hrvatov, ne morejo samostojno in neodvisno živeti v eni državi, in bi bilo bolje, če bi se Hrvati pridružili Avstriji“ (!). Prav tako je širil vesti, da je bilo v vzhodni Hercegovini po četrtm plenumu razdeljenih med Srbe in Hrvate muslimanske vere 3.000 pušk za obrambo Rankovića in njegovih pristašev. Profesor Musa je bil 13. marca aretiran v Konjicu.

Literarni poročevalci tujih listov prinašajo iz Prage zanimive ugotovitve o razmerah na češkem knjižnem trgu. Ne morejo mimo tega, da se je v politiki morala uveljaviti odjuga, ki da je omogočila velik razmah pisateljstva. Odprla so se namerč nova polja življenjske tematike, kar je omogočilo poglobljeno umetniško izpeljavo. Obzorja so se razmaknila, pravijo dopisniki, in naloge se približujejo danostim današnje dobe.

Med romani leta 1966 je zajel največ zanimanja velik opus Bohuslava Brezovskega „Večni milenci“ (Večni zaljubljeni). Delo je psihološki roman o treh generacijah, ki so v zadnjem stoletju doživljale silovito delovanje časa. Pisatelj je v osebah strnil glavne značilnosti dobe in sicer iz malomestnega in velikomestnega okolja. Pisatelj A. C. Nor je bil že pred vojno znan. Novi roman „Vihar“ opisuje dogodke v njegovi rodni šleziji. Najbolj posrečen je konec, kjer avtor obnavlja pošastne dogodke z umikajočim se Gestapom v maju 1945 iz Opave, glavnega mesta Šlezije.

Vojne problematike se tudi ni mogel orestiti František Melik; njegova zbirka novel „Augsburška romanca“ je dejansko srečanje z grozotami čeških izgnancev med vojno v delovnih taboriščih okoli Augsburga. Melik je segel zelo tvegano v razmerje med mladim češkim izgnancem in nemškim dekletom. Tako izbije ostrino miselnosti, da bi moral

preganjanec sovražiti svojega tlačitelja. Podobno se je spoprijel s srečavanjem s člani nemške tajne policije Miroslav Ivanov v romanu „Ne samo črne uniforme“. Podrobno opisuje pripravo zarote proti krvniku Češke, vodji SS Heydrichu in represalije, ki so sledile po njegovem umoru.

Mimo romanov in del, ki popisuje še vedno strahovitosti druge svetovne vojne, pa se uveljavlja vedno bolj skupina mlajših, ki tistih strahot ni doživljala. Pogumno se spopada s psihološkimi problemi in skuša analizirati kritično in samostojno današnjo češko družbo in pri tem tudi sedanjo vodilno plast v partiji in v režimu. Mlada pisateljica Alena Vostra je napisala roman „Vlažen val“; posebnost dela je, da se dejanje razreši v petnajstih dneh in vsakemu dnevu je posvetila pisateljica samostojno poglavje, ko popisuje vpliv novega dogajanja v malem mestecu nedaleč od Prage. Delo preveva „črni humor“ s šegavo ironijo in oboje vpliva potem na prikaz še bolj kruto in nazorno. Vostrovo prištevajo v Pragi med pisatelje, ki najbolj uveljavljajo teorije in zahteve „novega romana“. Češki stvarnosti se je umaknil Norbert Fryd, ki je v delu Pragozdn krenil v mehiške gozdove, kjer popisuje delo arheologa z ženo, ki je Čehinja. Oba iščeta v begu pred sedanjostjo rešitev v razvalinah stare mehiške kulture iz dobe rodu Ma-

jev. Vladimir Šustr se je tudi umaknil v paragvajске gozdove, kjer si je nabral gradivo za fantastični roman „Kdo je ubil pilota“. Pilot pa je bil po rodu Čeh.

Mirko Pasek se je tudi raje umaknil v Severno Afriko in od tam prinesel roman „Dežela za obzorjem“. — Aleksej Fludka pa je dosegel velik uspeh z napeto zgodbo izpred tri tisoč let. Češka kritika je delo sprejela zelo navdušeno.

Praga je mesto Franca Kafke in bi bilo neprimerno, če bi tam ne bilo njegovega naslednika. Smeri Kafke se prištevajo pisatelj Bohumil Hrabal, vendar se pri njem vidno odkrivajo sledovi Jamesa Joycea. V tehniki Kafkovih novel in Joycevega dela „Dublin“ je izdal zgodbo pod nenavadnim naslovom „Oglas o hiši, ki v njej že ne maram stanovati“. Moč novel je v poeziji in razdelitvi barvitosti, ki ju pisatelj dosega že več kot virtuosno.

Tej skupini odvzema bremena in jih skuša razlagati in reševati generacija mladih (Josef Kandler, Vladimir Vondra, Zdenek Tax, Karl Peck, Jirij Fried, Ludmila Frei, Jitka Henrykova, Arnošt Lustig) z značilnim prizadevanjem spoznati človeka v vsej neizčrpnosti različnosti in spremenljivosti. Danes tudi pri čeških piscih stopa v ospredje stremenje tipati pod površjem za novimi globinami humanizma; seveda se to ponekod posreči, drugod pa ostane samo pri eksperimentiranju. Vendar je povsod opazen napor ostati na isti ravni z evropsko književnostjo na zapadu.

ROJAK JOŽE BERNIK IZVOLJEN ZA PODPREDSEDNIKA ABBOT UNIVERSAL LTD.

S prijateljem Jožetom Bernikom se srečujemo že iz srednješolskih let. V Ljubljani pred in med vojno, v Rimu po vojni, v Združenih državah zadnjih ducat let. Lahko rečem, da vsa leta z zanimanjem in veselim zadovoljstvom spremljam njegovo pot in uveljavljanje. Novica, da je bil te dni izvoljen za podpredsednika in generalnega svetnika (General Counsel) mednarodne farmacevtske družbe Abbott Universal Ltd. s sedežem v North Chicago, me ni povsem iznenadila. Že leto dni je bil pomožni tajnik (Assistant Secretary) družbe ter vem, da je v podjetju užival velik ugled. Ne poznam nobenega drugega slovenskega rojaka, predvojnega ali povojnega vseljenca, ki bi se povzpел do podobno pomembnega položaja. Njegov uspeh predvsem kaže, da z vztrajnim delom in strokovno vestnostjo tudi novi emigrant v Ameriki lahko daleč pride.

Za vse stare in nove emigrante ne bi bilo napak na kratko označiti življenjsko pot dr. Bernika. Poznala sva se, ko je kot študent hodil na klasično gimnazijo v Ljubljani in sva se pogosto srečavala v študentskih organizacijah. Med vojno je lovil novice za „Slovenca“ in istočasno študiral pravo. Konec vojne ga je vrgel v Italijo, kjer je v Rimu spet začel s študijem, dokler ni odšel v Španijo kot štipendist in prebil nekaj let v Madridu. V Združene države je prišel pred 15 leti. Prijel je za delo v čikaških tovarnah, istočasno nadaljeval s študijem prava. Precej let mu je vzelo, da je s študijem in večernih urah prišel do doktorske diplome na Chicago Kent College of Law. Kasneje se je še izpopolnjeval na čikaški univerzi, preстал advokatsko prakso in državne izpite ter končno sprejel mesto na pravnem od-

delku Abbott Laboratories. Hitro je napredoval do vedno bolj odgovornih mest.

Kdor pozna le zunanja uspeha, se ne zaveda vsega trdega dela, ki ga je prijatelj Jože vlagal v študij in ga danes posveča svojemu poklicu. Njegovi prijatelji se tudi čudimo, kako more ob vseh odgovornih obveznostih ohraniti tesne stike s slovenskimi skupinami v Chicagu, po Ameriki in drugod po svetu. Poklicno delo ga pogosto vodi po kontinentih, ob teh poteh še vedno ujame čas, da obiskuje stare znance in navezuje nova poznanstva. Prijatelji v Ljubljani, Rimu in Madridu, Parizu, Tokiju in Buenos Airesu ga videvajo; znanci iz Kanade in Združenih držav se srečujejo z njim predvsem na slovenskih prireditvah v Chicagu in po drugih mestih. Pri tem prijatelj Jože ni nikjer le pasivni opazovalec, aspak iniciator, podpornik in sodelavec.

Amerika je dežela možnosti; zagrabitij jih je treba. Vzglede uspešnega uveljavljanja prijatelja Jožeta naj bi bil v spodbudo posebno našim mlajšim rojakom: pot navzgor je v Ameriki odprta, četudi je uveljavljanje združeno s trdim delom.

Želel bi, da bi se mojim čestitkam pridružili vsi številni prijatelji in znanci, poleg njih še vsi tisti rojaki, ki jim je uspeh slovenskega človeka v svetu v zadovoljstvo in spodbudo. Da bi ta zgled našel mnogo posnemavcev!

Jože Velikonja

— Ljudska skupščina v Ljubljani je razpravljala tudi o krizi na slovenskem knjižnem trgu, kjer se tudi vedno bolj poznajo posledice gospodarske reforme. Dočim imajo poslanci mnogo smisla za reševanje investicij materialnim dobrinam, zlasti industriji, pa so se kar naglo otesli zahtev slovenskih kulturnih ustanov, založb in pisateljskih društev. Eden izmed poslancev je trdil, da ne

gre več za obseg in globino slovenskih kulturnih stvaritev, ampak razpoložljiva sredstva. Komentator v Knjižni polici pri tem zaključuje, da sme danes slovenska družba imeti samo toliko umetnikov, znanstvenikov, idejnih teoretikov, kolikor jih dopuščajo razpoložljivi fond... Gre tedaj za borbo, kdo bo dobil tisti ubogi dinar, ki bo kril ne ta način okrnjeno delavnost pisateljev, pesnikov, znanstvenikov. Zato isti komentator ostro zaključuje: „Tako, mislim, se ponovno z vso ostrino postavlja vprašanje naše nacionalne kulture. Smo na razpctju: ali se integriramo v moderni industrijski svet samo kot vsota (ne posebno pomembna) prebivavcev na doolčenem prostoru — ali kvečjemu historična dediščina — ali pa se vanj vključimo kot maksimalno izkoriščena ustvarjalna sila naroda, pri čemer tistega, kar more in mora dati, ni mogoče nadomestiti z ničemer izven njega samega. Kajti povsem jasno je, da smo Slovenci brez močne — celo: brez vsak dan močnejše kulturne baze zmerom bolj samo preteklost, vsekakor pa ne živi del jutrišnjega sveta. Danes je knjižna industrija ena najpomembnejših na svetu in je s tem v primeri naše večno jecljanje, da za lepo knjigo ni kreditov ali sredstev naravnost paradoksalno za razumevanje naše narodne usode...“

— Sodelavci leningrajskega muzeja so odkrili med starimi rokopisi odlomke evangelija po Janezu iz 5. stoletja. Besedilo je v grščini in je besedilo posebno jasno, kjer so stavki iz 6. poglavja. Dragocene listine so našli v neki ruski knjigi iz osemnajstega stoletja, ki so jo restavrirali. Članica sovjetske akademije znanosti Piguljevskaja je odkritje pospremila s strokovno izjavo, da je prišlo besedilo rokopisa naravnost iz grškega samostana na gori Sinaj. Najdba je šla v arhiv kot spis „iz starodavnega krščanskega središča“.

MAJNIŠKA DEKLARACIJA IN NAŠ ČAS

Štirinajsta sezona kulturnih večerov Slovenske kulturne akcije se je začela v soboto 20. maja 1967. Radi bližine petdesetletnice majniške deklaracije je bila vsebina posvečena problemom tistega in našega časa v njeni luči in je bil večer v okviru zgodovinskega odseka. Predaval je Ruda Jurčec.

Začetek sezone pa je bil postavljen še v drug, zelo slovesen okvir. Vsaj za širšo javnost je bila dogotovljena nova dvorana v tretjem nadstropju Slovenske hiše prvič predstavljena v okviru kulturne prireditve. Predsednik Slov. kulturne akcije Ruda Jurčec je začel večer s kratkim uvodnim govorom in čestital graditelju arh. Marijanu Eiletzu in vodstvu Slovenske hiše za novo dvorano, kjer se bodo v tako posrečenem ambientu zamogle izvajati še bolj učinkovito prireditve, kakor pa jih nudi tudi Slovenska kulturna akcija. Potem ko se je vodstvu hiše zahvalil za velik prispevek k splošni kulturni aktivnosti v novem slovenskem središču Buenos Airesa, je izrazil upanje, da se bodo odslej rojaki še bolj odzivali vabilom tistih, ki s kulturnim delom dodajajo svoj delež k vsemu, kar naj služi rasti in ohranitvi slovenstva v zamejstvu. Zelo lepa udeležba — posebej še mladine iz akademskih vrst — je bila vzpodbuden znak za novo sezono.

PRED ŠIROKIMI OBZORJI NOVE EVROPE

Predavanje je zajemalo tri dele in se je v tretjem delu ob sodobnem tolmačenju zgodovine skušalo približati tudi nekaterim pogledom na razvoj tistih idealov, za katere je že majniška deklaracija zastavila temelje. Danes gre v enaki meri kakor v letih prve svetovne vojne za pravo usmeritev slovenske problematike. Takrat je šlo za razlikovanje med šušterskičem in Krekom ter pozneje Korošcem. Pri vrednotenju majniške deklaracije je tedaj šlo za ozko (šušterskičevo) umevanje na eni strani in za razmah v širšo povezavo s Hrvati in Srbi na drugi strani. Š. je svaril pred preveliko zamaknjenostjo na jug in pred premočjo Srbov v novi državi in ostajal v zajemu tedanjega pojmovanja Srednje Evrope, ki pa je bilo obsojeno na smrt, dočim se je majniška deklaracija razvila v risorgimento, ki se je naslonil na zmago zaveznikov. Ta risorgimento je po sprejetju vidovdanske ustave potem nosil ime kajmakčalanstvo, politično pa je pomenil absolutno premoč srbstva.

Danes smo v približno enakem vozlu. Na eni strani se zagovarja ozka rešitev (kofederacije), med tem ko se na drugi strani razvijajo močna gibanja za novo Združeno Evropo, kajti cela Evropa ne more biti zdrava, ako je njena polovica pod jarmom nesvobode. Kakor je bilo z vestjo Evrope po treh delitvah Poljske, ko je bila v vednem stanju „smrtnega greha“, tako je stanje sodobne Evrope podobno rani slovenstva v današnji Jugoslaviji. Tudi če bi puščali takšno duhovno zavezništvo z zahodno Evropo ob strani, imamo v komunistični polovici Evrope stanje,

ki terja likvidacijo, kakor jo je v svojem času terjala majniška deklaracija z ozirom na habsburško monarhijo. Za nas je bilo takrat nevarno, če bi se postavili na stran očjega koncepta. Nova oblika slovenstva pa ne kipi samo iz želja po svobodi onih tam za železno zaveso, ampak se že vzporeja z oblikovanjem nove Evrope. Novo mednarodno sožitje prinaša nove oblike. Poraja se nova oblika občestvenosti in dogajanja pri Organizaciji združenih narodov nam še bolj potrjuje pohod v to smer, kakor so nam zadostno pričevanje nove oblike, ki si jih Evropa — sicer s težavami — ustvarja. Vendar so težave samo še večji dokaz za pravo usmerjenost in rast. Marsikdo je že stokal ob raznih pomislekih — zgodovina nobenega naroda na svetu se doslej ni merila po tem, ali je narod številčno velik ali ne — vendar je na mestu spomniti se na izkušnje v aprilu 1941, ko so naše meje padle v nekaj dneh ob veri v njihovo varnost tam, kjer se pa zanje niso zmenili. Danes pa gre povrhu še za odstranitev belgrajske tiranije, kjer bi želeli, da bi bili v uporabi proti njej i Srbi v toliki meri zaposleni, kakor so Slovenci in Hrvati.

Zgodovina slovenskega naroda ni samo tisto, kar nam je dala preteklost, ampak živimo z njo sproti in moramo biti z njo v pravem odnosu z vso iskrenostjo in doslednostjo. Na ta način že gradimo bodočnost naše zgodovine. Ko se je v imenu nemške vlade njen predsednik Kiesinger poslavljajal od Adenauerja, res rešitelja sodobne Nemčije, mu je za konec zaklical v slovo, da ne odhaja v zgodovino kot velik nemški državnik, ampak kot graditelj in prerok nove Zedinjene Evrope. Res je, da se gibanje v takšno smer razvija še zelo počasi, ker je v glavnem omejeno na razne spise in manifestacije kulturnih in pisateljskih organizacij, toda med nami se vedno več govori o novem humanizmu, kjer pa že sodelujejo po svoje zapadni in vzhodni misleci. Na polju politike je med zapadom in vzhodom velika razklanost, toda stvaritve duha ne morejo uspevati, če so razdvojene. Če branijo na zapadu svoje ideje ideologi s sredstvi svobode, pa se bore podobno tudi na vzhodu in se ne plašijo, dasi jih obsojajo v zapor (Mihajlov, Sinjavski, Daniel). Če se bo slovenska politična doktrina zakoličila v taka obzorja, se ideali prve majniške deklaracije ne bodo ustavili, ker se bo slovenstvo zasidralo v zdravo zgodovino bodočnosti. V svetovni zgodovini pa ni najti naroda, ki bi se trkal na svoja prsa, češ da si svojih mej ne more sam zavarovati in varnost prosjači drugod. Če malim narodom ni bila dana številčna kvantiteta, pa so jim bili podeljeni potrebni talenti. Ko jih uveljavljajo, opravljajo dragoceno delo v službi Duha, ki razlik nad kvantitetami ne pozna. In Evropa, se že rešuje in se bo rešila samo po poti uveljavljanja vrednot duhovne vsebine. Širši koncept: nova Evropa nas bo rešil, kakor je bil l. 1918 boljši širši koncept, ki nas je sicer razočaral, pa ne samo po naši krivdi, vendar pa nam je odprl pot naprej!

— Jean Louis - Barrault je ravnatelj gledališča "Theatre de France", bivšega Odeona, ki je pred leti postal sestavni del Comedie française. Dočim izvaja Comedie klasični spored, je Odeon pod novim vodstvom postal sprejemljiv tudi za novejša, avantgardistična dela (Genet, Yonescu, Annouilh). Pariški isti pa objavljajo novico, da je Barrault prevzel tudi vodstvo gledališča Theatre des nations (v poslopju Chateleta), kjer se vsako leto vrste mednarodni gledališki festivali. Barrault je prevzel vodstvo pod pogojem, da bo smel določati repertoarni okvir vsakoletnega festivala.

— Hollywood je izdelal in dal na trg film "Zbogom, Afrika". Med drugim podaja tudi prizore ob krvavih spopadih v Kongu in v osrčju Afrike, ko so nastajale nove afriške države. V nekaterih afriških državah je zaradi tega nastalo mnogo negotovanja. Zastopniki Konga, Tanzanije, Tunizije, Malgaške republike

in Liberije so se obrnili na stalnega zastopnika ZDA pri OZN Goldberga, naj doseže prepoved filma, ali pa se naj iz filma odstranijo prizori, ki so za nekatere afriške narode žaljivi.

— Konec marca je Parma, rojstno mesto Artura Toscaninija, slavilo stoletnico njegovega rojstva. Glavna slovesnost pa je bila v Turinu, kjer je imel na svečanosti predavanje danes najbolj slavni poznavavec Toscaninijevih stvaritev Giuseppe Pugliese, ki je postavil trditev, da je bil Toscanini najboljši v interpretaciji Verdijevih del.

— Mesto Dubrovnik slavi letos 400. letnico smrti Marijana Držiča. Glavna slovesnost bo ob odkritju spomenika velikemu hrvatskemu komediografu, in je kip izdelal še pokojni Ivan Meštrovič. Pokojnikova družina je kip darovala mestni občini in se bo odkritje spomenika udeležila pokojnikova vdova Olga.

— Korejski arheologi so odkrili v stenah budističnega templja v Južni Koreji natis verske vsebine, ki je verjetno najstarejši tisk na svetu. Ko so poklicali še strokovnjake s Columbia university v New Yorku, je bilo ugotovljeno, da je natis iz dobe 768 do 750 pred Kristusom. Tiskani tekst je šest metrov dolg in je besedilo podano z uporabo dvanajstih črk.

— Najuglednejši predstavnik pantonime je danes Marcel Marceau. Časnikarjem je v Parizu pred kratkim izjavil, da se trudi ustanoviti visoko šolo za pantonimo. Poleg rednih predavateljev bi šola morala imeti vsaj 60 slušateljev in bi bila mednarodnega značaja. Po izjavi je že prejel vabila iz Združenih držav in iz Švedske, da naj pride tja, kjer mu bodo omogočili ureditev nove šole, toda Marceau je vabila odklonil in dejal, da se bodo predavanja na novi akademiji začela v letu 1968 in sicer v Parizu.

TISKA SE:

Vinko Brumen

ISKANJA

Zbirka esejev, okr. 260 str.

(Delo je prejelo Velikonjevo literarno nagrado SKA za leto 1965)

V TISKU:

MEDDOBJE, X. št. 1-2

okr. 120 str.

TRETJI KULTURNI VEČER bo v soboto dne 17. junija 1967 ob 19. uri v mali dvorani Slov. hiše.

Predaval bo g. p. Alojzij Kukuljica, S. J. (Teološki odsek)

ČETRTI KULTURNI VEČER bo v soboto dne 1. julija 1967 ob 19. uri v mali dvorani Slov. hiše.

Predaval bo g. dr. Tine Debeljak (Literarni odsek)

JEVTUŠENKO V FATIMI

Jevgenij Jevtušenko je letos v Moskvi izdal dve pesniški zbirki; vsaka je imela 100.000 izvodov naklade in sta bili obe v nekaj dneh razprodani. Verjetno zelo nerade so mu potem sovjetske oblasti dovolile potovanje v inozemstvo. Tako je nanese, da je bil v Parizu, ko so v Vatikanu objavili romanje Pavla VI v Fatimo. Oskrbel si je takoj portugalski vizum in odpotoval v Lizbono ter bil dne 13. maja med romarji v Fatimi. Proti večeru se je vrnil v svoj hotel zelo pretresen po vsem, kar je videl in slišal. Okoli njega so že bili časnikarji in ne da bi ga vprašali, je Jevtušenko izjavil, da bo napisal pesem o romanju v Fatimo. Izjavil je, da je šel v Fatimo na poziv papeža Pavla VI, ki je prišel tja molit za mir, sam pa je takoj vedel, da bo doživel nekaj velikega. Eden izmed navzočih ga je vprašal, ali bo pesem satira na vse, kar je videl, a je Jevtušenko užaljeno odvrnil: „Vse preveč spoštujem čustva zbranih množic, zlasti če so med njimi preprosti ljudje. Šel sem tja kot navaden romar.“

— Operno gledališče KZ v vzhodnem delu Berlina že pol leta večer za večerom predvaja noviteto „Ester“; njen komponist je Robert Hanell, besedilo pa je posneto po noveli Bruna Apitza. Vsebinsko se razvija v hitlerjevskem koncentracijskem taborišču, kjer se židovska violinistka zaljubi v pianista, ki ji priporoča, da naj izvršita samomor. Upa, da se bo njen ljubljenc še rešil in si želi zanj veliko umetniško bodočnost v svobodi. Da bi ga o tem prepričala, se prostovoljno priključi prvi veliki skupini židovskih pripornikov, ki jih vodijo v smrt v krematoriju. Vendar je komponist gestapovce preveč karikiriral in zato kritiki ugotavljajo, da se doslej še ni posrečilo podati na odru pravo podobo grozot v nacističnih taboriščih.

— Sarajevsko založniško podjetje „Svetlost“ je izdalo v svoji zbirki „Kulturne naslede“ precej obsežen priročnik Abdulaha Skuljića „Turcizmi u srbohrvatskem jeziku“. Delo obsega 3742 be-

“ODGOVORNO” VODENJE V “LJUDSTVO-PRODUCENT”...

„Z govorom v Prištini je predsednik Tito izpolnil pričakovanja široke jugoslovanske javnosti in podal svoje mišljenje tudi o političnih implikacijah razprav, ki so jih posamezniki iz kulturnih krogov pred kratkim inicirali v zvezi z enakopravnostjo jezikov ljudstev Jugoslavije“. Tako Vjesnik v prijedu, 29. marca 1967, v svojega gospodarja vrednem jeziku podpolizobrazencev.

V tem govoru je Tito zelo poudarjal potrebo, da se nadaljuje s politiko „bratstva in enotnosti“ v okviru jugoslovanske federacije. „Idejni“ votek siceršnjim grožnjam, sklicevanjem na padle tovariše in zgražanju nad „par desetimi tistih, ki so sovražniki naše socialistične družbe“ in z deklaracijami „kalijo naš mir in zapeljujejo naše ljudi“ sestavljajo ti-le stavki:

„Socializem odklanja manjšine in večine in terja enakopravnost med vsemi“. „Socializem išče enakopravnost med manjšino in večino, ko pa to doseže, tedaj ni več ne manjšina ne večina, temveč obstaja samo ljudstvo producent, delovni človek, socialistični človek.“

„Glejte, vi šiptarji, Srbi, Črnogorci in Turki tukaj skupno delate v podjetjih in kakšne razlike najdete, ko delate isti produkt, da bi realizirali dobiček? Ali vi gledate na pike in vejice?“

„Novosadski dogovor o srbskohrvatskem oziroma hrvaškosrbskem jeziku je najboljša rešitev, ki je do nje moglo priti. Ker zares mi tu nimamo nobenih razlik. Jaz nisem Srb, toda prepričan sem, da me morete razumeti, ko govorim. Nam je važno, da se ljudje idejno razumejo, da bo ideja vodnica, ki nas bo vodila dalje naprej.“

Hrvatje, ki so govor v domovini poslušali po radiju, vedo povedati, da je Titu cenzura za tisk popravila izjavo „Jaz sem Zagorec“ v „Jaz nisem Srbin“.

Nepriznavanje in neupoštevanje manjšin je bistveno za vsak totalitarizem. Vsi totalitarni sistemi tudi zator manjšinskih skupin opravičujejo s formalno enakopravnostjo egalitarizma.

Cisto v skladu s simplicističnim naukom marksizma o narodu je tudi Titovo obravnavanje razmerja med narodi pod kalupi pojmov manjšina - večina. Z ničemer Tito ni mogel bolj priznati, da se nekateri narodi v Jugoslaviji čutijo zapostavljane kot s tema izrazoma. Marksizmu je edini faktor zgodovinskega razvoja ekonomični determinizem. Narodi so mu pojav buržoazne družbe in zato per definitionem po uvedbi socialističnega sistema obsojeni na izginjenje. Sicer dejanski položaj ne samo v Jugoslaviji, celo v Sovjetiji, postavlja marksistično doktrino na laž. Toda v vztrajanju na enkrat postavljeni tezi se spet kaže zgolj postulatorična narava „znanstvenega“ marksizma.

Z vidika ljudsko-producent je nesmisel ne samo slovenski, hrvaški, srbski, temveč vsak narod, posebno narod, ki je nasproti drugim številčno manjši, v manjšini. Vsaka res marksistično urejevana družba nujno in vedoma raznaroduje vse razen enega, se pravi številčno močnejšega naroda. Vsako reševanje slovenskega vprašanja s komunisti je zato samo zavozlavanje slovenskega vprašanja, nazadnje izničenje slovenskega vprašanja v kolektivu producentov Jugoslavije.

Jezik je takemu kolektivu le nevažna „forma“ socialistične vsebine socialistične „ideje“, ki vodi zgodovinski hod ekonomsko določene skupnosti.

Narodi Jugoslavije vedo, da je na koncu tega hoda njihova smrt. Toda ideja „socializma“ ni v skladu z realnostjo, zato se bližajo koncu tisti, ki bi hoteli biti voditelji narodov v izginjenje. Pojavi, ki jih partija imenuje nacionalistične, so izraz z naravo človeške družbe skladnih elementov med narodi, ki danes še sestavljajo Jugoslavijo.

Zalostno je le, da se nekdo na Slovenskem more pri tem veseliti in izjavljati, da tisti, ki s tako odgovornostjo „vodijo našo usodo, vzpodbujajo in vžigajo našo nacionalno jugoslovansko pa tudi našo slovensko narodno zavest“. Može nekatere dobro vodi Tito, toda Slovencev ne.

Titoistična enakopravnost med številčno večjimi in številčno manjšimi skupnostmi obstaja v odpravi teh skupnosti, saj njemu odprava enakopravnosti pomeni v talilni peči komunističnega revolucionarnega procesa „proizvedena“ brezobrazno in brezdušno sivo maso „ljudstva-producenta“, ki ji frazeologija kolektivnega „delovnega“ ali „socialističnega človeka“ ne more odvzeti pravič njene, se pravi božje podobe človeka, ki z vsem bogastvom ustvarjalnih resničnosti v slehernem posamezniku ubija vse klice protihumanosti.

N. T.

FRANCE DOLINAR

sed (izrazov) s 6878 pojmi. Za precej pojmov ima dva izraza ali tudi več. Vključil je tudi besede, ki niso turške, a so prišle v srbski jezik po turških virih.

— Med letošnjimi Prešernovimi nagradenci je bil tudi Božo Vodušek. Ob slovesni podelitvi je podal izjavo, kjer pravi: „Če je bila moja poezija zaznamovana kot svojevrsna, je bilo s tem mišljeno res nekaj, kar je nasprotno epigonstvu, ni pa pomenila in ne pomeni, da nima nobene zveze z našo literarno tradicijo. Učil sem se pri naši najvišji poeziji enako kakor pri svetovni in sledovi tega učenja so za razgledane kritika v mojem delu zaznavni. Ven-

dar vsak, kdor hoče biti res umetnik, ne sme ubirati pota zunanega posnemanja, ker umetnost je samo toliko vredna, kolikor je osebni izraz. To gre tako daleč, da se mora poetova lirika ujemati ne samo z njegovim mišljenjem in čutenjem, ampak z vsemi posebnostmi njegove osebnosti tako v izbiri simbolov kakor v ritmični zidavi njegovih verzov. Navidezno nasprotje je, in vendar je res: bolj ko se to posreči, bolj se poet približa splošni človeški veljavnosti. V kakšni meri to dokočno velja za mojo poezijo, je stvar drugih, da presodijo. Na vsak način pa je šlo moje prizadevanje po tej poti, in kolikor je doživel priznanj in dalo umetniških spodbud, jih je najbrž prav zaradi tega.“

NAROČNIKOM, BRAVCEM IN PRIJATELJEM

Cene za novi letnik naših knjižnih izdanj smo pred kratkim objavili. Letos zajemajo z Meddobjem skupno okrog tisoč strani knjižnega daru, poleg tega pa je vključena v ceno tudi redna periodična publikacija GLAS, ki bo obsegal vsaj 160 strani velikega formata. Marsikoga je presenetil navidezno precejšen porast cen v Argentini in Južni Ameriki. Na žalost smo to morali storiti, ker so se cene v Argentini v preteklih dveh letih zelo dvigale in kakor kaže, se še dolgo ne bodo ustalile.

Rekli smo, da je porast cen na zunanji vidni v občutni meri, vendar moramo poudariti, da so bile cene preteklemu devetemu letniku določene v začetku leta 1965, med tem pa je tiskarna morala skleniti z delovstvom novo kolektivno pogodbo in tako je sedaj treba vpoštevati najprej takratni porast in pa potem še porast v letu 1966 in nato sedaj najnovejši za leto 1967. Dvig cene za deseti letnik je torej moral sloneti na tem trojnem povšanju. Tehnične prilike nam prerokujejo zelo nujno vpoštevanje vsega tega naraščanja in če primerjate naše cene z izdajami drugih založb, bo takoj opozno, da so naše cene raje pod stvarno ravni. Kolikor je pri tem nujnih razlik, jih posebej pri nekaterih publikacijah skušamo kriti s prispevki za tiskovni sklad, potem pa še bolj z mecenskimi darovi.

Prav ti pa dokazujejo — sicer je mecenov dejansko le nekaj —, da je treba vpoštevati še nekaj: enako ali še več kot pa naročniki ali kupci naših knjig in revij darujejo naši založbi sodelavci. Za svoje rokopise ali trud pri prireditvah ne prejmejo nobenih honorarjev — od časa do časa se jim dodeli nekaj, kar bi naj bilo honorar in bi naj bilo vsaj delno kritje stroškov. Resnično slovenski kulturni delavec v zamejstvu ne živi od svojega dela tako, kakor bi bilo pravično, obratno: mnogi žrtvujejo še mnogo iz lastnih sredstev. Kajti če bi založba morala v izdatke všteti še honorarje, bi bila cena letnika še višja.

Kdor pa primerja cene naših publikacij s cenami tujakšnih kastiljskih knjig ali pa z onimi bodisi v Združenih državah ali v Nemčiji, bo mogel kmalu izračunati, da našim knjigam podobne publikacije dosegajo tam vsaj petdeset odstotno višjo ceno kot pa naše. Poleg tega se tamkajšnje založbe morejo zanašati na stalen in velik trg, ki naklado naglo izčrpa, pri nas pa so glavni steber naročniki in kupci ter vneti bralci, ki se potem pri branju revij ali knjig ter Glasa navdušijo in preidejo med redne naročnike. Za novi deseti letnik bi nam pomenilo ogromno olajšanje, ako bi se število naročnikov pomnožilo in zato iskreno vabimo naročnike in prijatelje, da nam tudi v tem pogledu pomagajo in izkažejo razumevanje.

Orožje lahko porazi samo orožje, Duha pa nobeno orožje ne more poraziti; lahko ga prisili k molku, vendar bo z vso silo prejel ali slej bruhnil na dan — književniki okoli Slovenske kulturne akcije verujejo v pravilnost poti, ki so jo v službi slovenskemu Duhu prehodili in se ne predajajo malodušnosti. Doseženi uspehi so nam v veselje, Vaša vera v naše delo pa bodi vir za optimizem — Vam in nam.

CENE X. LETNIKA:

Argentina: broš. 4.000.—, vez. 4.600.— pesov; Južna Amerika: 4.300.— in 5.000.— pesov; Italija: Lit 8.500 in 9.800; Francija: Frs. 68 in 78; Nemčija: DMK 54 in 62; Avstrija: šil. 350 in 400; Kanada, ZDA in vse ostale države USA dol. 16 in 18.

PRIPOMBA: Cenik knjig Slovenske kulturne akcije z dne 1. 1. 1966 se spremeni in sicer: Vse cene, določene v argentinski valuti (Argentina in Južna Amerika) se s 15. majem 1967 zvišajo za 30 odstotkov. Ostale cene v tujih valutah ostanejo nespremenjene.

ZALOŽBA SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Večji obseg te številke GLASA je podprl mecen z darom 20.000 pesov!

SVETLANA: "ODGOVOREN JE REŽIM..."

Svetlana Alilujevna Stalina je na tiskovni konferenci v New Yorku povedala zapadnemu svetu resnico o krivdi ideologije za rusko tragedijo. O politiki svojega očeta je izjavila: „Nisem odobraval mnogo reči, toda mislim, da je bilo veliko članov centralnega komiteja naše stranke prav tako krivih. Vedeli so. Odobraval so. Odgovoren je režim, odgovorna je ideologija.“ Pomen procesa zoper Sinjavskega in Daniela je označila z besedami: „Ko se je ta proces vršil, smo se vsi zavedali, da je izginilo v nič naše upanje na svobodo.“ Svetlani je prav ta proces pripomogel, da je pretrgala s komunizmom in se odločila oditi v zamejstvo. Še preje se je v maju 1962 dala krstiti. V eni moskovskih pravoslavniških cerkva jo je krstil sedaj že rajni oče Nikolaj. Zelo jo je težilo, ker ni imela možnosti, da bi kdaj priobčala v Rusiji, kar je pisala. Potrčila je, da je res, da mnogo pisateljev in pesnikov v Rusiji ne more objavljati svojih del. O svojem intelektualnem odnosu do marksizma je izjavila: „Ko so me na univerzi v Moskvi učili marksizem, sem vse jemala zares. Niti sledu negativizma ni bilo v meni. Toda pozneje, ko sem študirala zgodovino in socialne znanosti, so me te storile kritične. Po smrti očeta, ki sem ga iskreno ljubila, sem veliko veliko starih verovanj zavrgla.

Ob petdesetletnici ruske revolucije se je v svet zatekla hčerka tistega, ki jo je sprožil in to revolucijo odklanja. Sama je mogla od blizu opazovati, kako se je ta revolucija utrjevala na oblasti skozi njenega očeta. Ni nič čudno, da je ruska vlada v Moskvi sporočila ameriški, da ne bi imela za prijateljsko dejanje, če bi Svetlana Stalina mogla ravnati v tem oktobru petdesetletnice v New Yorku izdati svoje spomine. Toda založba je že napovedala izid za oktober letos in ameriški listi že vnaprej napovedujejo knjigo kot bestseller našega stoletja.

— Konservatorica leningrajskega likovnega muzeja Ana Predolska je objavila v Komsomolski pravdi članek, kjer trdi, da je srebrna, z zlatom obložena skitska zveza v pariškem muzeju Louvre, ponaredek. Louvrski izdelek je del zbirke, ki jo je kupil moskovski muzej Ermitaž v letu 1908, ko je v muzejsko zbirko sprejel sedem enakih skitskih posod. Šele po več ko petdesetih letih so na podlagi radijskih analiz ugotovili, da so bile posode ponaredek in so jih iz zbirke odstranili, samo še Louvrski primerek se ohranja kot pristen, dasi je dejansko iz iste zbirke, ki se je na pragu našega stoletja najbrž serijsko izdelavala in tudi prodajala, pravi Peredolska, in so ji moskovski konservatorji nasledili.

— Razmerje med Jugoslavijo in Zahodno Nemčijo se boljša (vlada v Bonnu je namreč prekinila diplomatske stike, ko je belgrajska vlada priznala vzhodno nemško vlado v Pankowu). Nemška založniška zveza iz Frankfurta je razstavila najprej v Belgradu 2700 sodobnih del, iz Belgrada pa bodo razstavo prenesli v vsa glavna mesta republik.

GLAS prejema številni prijatelji, ki sicer niso naročniki naših knjižnih izdaj, pošiljamo pa jim list zaradi stikov s slovenskim kulturnim življenjem. Želimo, da bi vsi z vso vero ostali del slovenske skupnosti v zamejstvu in zvestoba našim duhovnim vrednotam je pač tisto, kar nas najbolj ohranja. Splošno se nam priznava, da je GLAS po vsebini tehten in v službi informacij o dogodkih sodobnega kulturnega in idejnega trenja v skladu s cilji, ki si jih je nadel; še več, med našimi publikacijami je zavzel mesto, podobno soročnim publikacijam pri velikih narodih. Ko ga mnogim pošiljamo brezplačno, se od časa do časa obračamo nanje, da naj darujejo za sklad lista, kolikor pač morejo. Pri tem bi radi pojasnili, da nas stane vsaka številka pribl. 40 pesov in bi torej mogel vsakdo izračunati, koliko bi znašala letna naročnina za okr. 20 števil. Seveda so pri tem všeti samo stroški založbe, nikakor pa ne vzporedni (izdatki za revije, časopise in poštnine) naših poštvovalnih sodelavcev in dopisnikov. Prepričani smo, da nas boste razumeli in pomagali, da list ostane naših stremeljenj pravi GLAS.

DEDIJER NI SMEL V FRANCijo

Vladimir Dedijer je še vedno v Ljubljani, kjer biva že nekaj let, baje za študij preporodovskega deleža pri sarajevskem atentatu leta 1914, hkrati pa opravlja verjetno posebno nalogo za belgrajski režim. Že pred vojno je bil dopisnik belgrajske Politike v Ljubljani, ves predan utrjevanju prodiranja levičarskih smeri zlasti med tedanje slušatelje na ljubljanski univerzi. Med drugo svetovno vojno je bil kmalu med Titovimi partizani in potem po vojni še bolj zaslovel kot avtor Titovega življenjepisa. Sicer je potem začel v težave z režimom, vendar so mu olajšali odhod v tujino, za nekaj let, dokler se razpoloženje proti njemu ni onladilo. Vsestranska spretnost mu je omogočila, da je prišel celo v osebni stik z vdovo predsednika Roosevelta, ki je v njem cenila najbolj njegovo „levičarsko dinamiko“, kakor je Dedijer sam zapisal v ljubljanski Sodobnosti, še bolj pa znal biti nazoren, ko je še spretnije obkrožil angleškega filozofa Bertranda Russella. Po istih angleških kanalih je potem bil stalno navzoč na mednarodnih kongresih zgodovinarjev in na zadnjem na Dunaju bil celo izvoljen v predsedstvo.

Ko se je pripravljalo zasedanje privatnega mednarodnega sodišča, ki je obsodilo ZD in Johnsona vojnih zločinov v Vietnamu, so med prve člane sodišča imenovali tudi Vladimira Dedijera. Tako bi moralo biti prvo zasedanje te privatne združbe v oktobru 1966 v Parizu, toda tedaj so francoske oblasti nastopile zelo ostro. Bertrand Russell se zasedanja ni mogel udeleževati zaradi visoke starosti, pač pa je bil za predsednika določen Jean Paul Sartre. Za-

sedanje v Parizu je hotel na vsak način izsiliti, vendar mu ni uspelo, prvo javno zasedanje bi pa moralo biti v Parizu in sicer bi se začelo dne 26. aprila v prostorih hotela Continental. Temu prvemu zasedanju pa naj bi predsedoval prav Vladimir Dedijer, za katerega so vabila omenjala, da živi v Ljubljani in da je „jugoslovanski jurist in zgodovinar“. (Jugoslovanska enciklopedija ga pozna samo kot publicista in nič ne ve o njegovih juridičnih študijah.) Francoska vlada je takoj objavila, da ne bo dovolila zasedanja sodišča na francoskih

tleh in šla je še dlje in ukazala svojim konzulatom v inozemstvu, da Dedijeru ne smejo dati vizuma za vstop v Francijo. Sartre je sicer glasno protestiral, kakor je njegova navada, toda de Gaulle mu je v pismu jasno povedal, da zaenkrat pripada sojenje državnim ali od države priznanim tujim mednarodnim forumom. Zato se je ves teater moral zateči skupno s Sartrom na švedsko, ki ima take zakone, da takih sodišč na svojem ozemlju ne more prepovedati, vendar je vlada v Stockholmu zasedanje proglasila za vsiljivost in nevljudnost.

SLOVENSKA TISKOVNA DRUŽBA
EDITORIAL BARAGA SRL

Pedernera 3253

Buenos Aires

RUDA JURČEC

skozi luči in sence II.

(1929 - 1935)

str. 596 in XX strani ilustracij

„Dragi gospod Ruda, Vašo knjigo sem dobil 31. marca in jo takoj začel brati. Končal sem jo po enako intenzivnem branju ko 1. del in sicer 21. aprila ob 21.19. Kot sem na koncu zapisal... O Vaši knjigi bom poročal po radiju 21. junija... Vam, gospod Ruda, moja zahvala in čestitke. Sočen jezik, izbrušen stil, zanimiva snov, dokumentarnost, dajejo Vaši knjigi širino in globino. — Pohitite, bila bi velika škoda, ako bi s svojim živim in nazornim peresom ne osvetlili tistih usodnih let...“

(Vinko Beličič, Trst)

„Dragi gospod Jurčec, šele danes se Vam oglašam, dasi sem Vašo knjigo že pred nekaj tedni prejel... Silno sem navdušen nad razporeditvijo in vsebino. In ta Vaš način prikazovanja dob in dogodkov... Pohitite, da bomo Slovenci imeli delo, ki bo izreden prispevek k osvetlitvi polpretekle dobe. Morda se vsi ne bodo strinjali z Vašimi pogledi, toda to ni važno. Vaši pogledi so sveži, bleščeči, v mnogočem edinstveni. S svojim elegantnim stilom potegnute bravca za seboj, da knjigo odloži šele, ko jo prebere in da se potem zopet povrne k njej.“

(J. J., Gorica)

Cene: broš. 1.200, vez. 1.500 pesov.

KNJIGO DOBITE V PISARNI SLOVENSKE HIŠE, RAMON FALCON, PRI POVERJENIKIH SLOV. KULT. AKCIJE IN RAZPEČEVAVCIH SLOVENSKEGA TISKA IN PRI AGENCIJI BLED (SIMON RAJER) URUGUAY 743, V. p.

PRVI DEL SKOZI LUČI IN SENC zajema dobo od 1914 - 1929 (357 str.) in je še na razpolago za ceno: broš. 1.000 pesov, vez. 1.100 pesov.